

**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması İle
Finansal Performans Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul’ da İşlem
Gören Çimento Şirketleri Üzerine Bir Araştırma
Nurcan ŞİMŞEK
(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2013**

**KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASININ FİNANSAL
PERFORMANSA ETKİSİ: BORSA İSTANBUL’DA İŞLEM GÖREN ÇİMENTO
ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

NURCAN ŞİMŞEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ayşe Banu BAŞAR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık, 2013

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Nurcan ŞİMŞEK'in, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması İle Finansal Performans Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul'da İşlem Gören Çimento Şirketleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı tezi 24 Aralık 2013 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **İşletme (Muhasebe)** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Dr.A.Banu BAŞAR

Üye : Prof.Dr.Saime ÖNCE

Üye : Doç.Dr.Nuray TOKGÖZ

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASI İLE FİNANSAL PERFORMANS ARASINDAKİ İLİŞKİ: BORSA İSTANBUL’ DA İŞLEM GÖREN ÇİMENTO ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Nurcan ŞİMŞEK

İşletme Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2013

Danışman: Doç. Dr. Ayşe Banu BAŞAR

İnsanların çevreye verdikleri tahribatın etkilerinin daha fazla görülür hale gelmektedir. Bu yüzden de büyük ya da küçük her birimin neslin ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da düşünmeleri gerekliliği ortaya çıkarmıştır. Bu gereklilik işletmelerin çalışanlarına, tedarikçilerine, çevreye, eğitime kısacası ilişkili bulundukları her şeye sorumlu davranmasını da zorunlu hale getirmiştir. Bunun yanı sıra sorumluluk bilincine sahip olmak da yeterli olmamaktadır. Paydaşlar işletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetlerinden haber olmak istediğinden bu faaliyetlerin raporlanması da bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bu çalışmayla, çimento üretimi sırasında ortaya çıkan birçok zararlı emisyonun ortaya çıktığı bilinen çimento şirketlerinin sosyal sorumluluk kapsamında yapmış oldukları faaliyetleri raporlamaları ile işletmelerin -finansal performans ölçütü olarak- kârlılıkları arasında nasıl bir ilişki olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Borsa İstanbul’da işlem gören çimento şirketlerinin mali tablolarından elde edilen finansal oranlar ve faaliyet raporlarından elde edilen kurumsal sosyal sorumluluk faaliyeti verileri arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek için korelasyon analizi yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: kurumsal sosyal sorumluluk, kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması, karlılık

Abstract

THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY REPORTING AND FINANCIAL PERFORMANCE: A RESEARCH OF CEMENT ENTERPRISES' TRADED ON ISTANBUL STOCK EXCHANGE

Nurcan ŞİMŞEK

Department of Business Administration

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, August 2013

Adviser: Assoc. Prof. Dr. A. Banu BAŞAR

The effects of natural hazards done by people have become more visible and revealed considering the future generations' needs while meeting each unit generations' needs without noticing big or small.

This point of view has become important for employees, suppliers to be responsible for everything about environment, education and related issues in terms of sustainability. Therefore, this attitude requires reporting social responsibility activities realized by enterprises.

In this study, it is aimed to find out which activities do cement companies do in order to eliminate harmful emission revealing during production of cement, and what is the relationship between reporting these activities in terms and their financial positions. Cement enterprises', traded on Istanbul Stock Exchange, financial ratios derived from their financial statements and corporate social responsibility activity data derived from activity reports obtained in order to identify the relations between these two factors with correlation analysis.

Keywords: corporate social responsibility, corporate social responsibility reporting, financial performance

.../.../201

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığımı bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Nurcan ŞİMŞEK

Önsöz

Bu araştırmada, araştırmanın tasarlanması, planlanması, uygulamaya konması ve sonuçlandırılması aşamalarında titizlikle süreci takip eden, görüş ve yönlendirmeleri ile bana yol gösteren, emeğini ve desteğini esirgemeyen değerli hocam **Doç. Dr. Ayşe Banu BAŞAR**'a,

Araştırmanın iyileştirilmesinde katkılarını esirgemeyen **Prof. Dr.Saime ÖNCE** ve **Doç. Dr. Nuray TOKGÖZ**'e,

Analiz aşamasında bilgilerini paylaşan **Arş. Gör. Emrah ÖZSOY**'a,

Araştırma sürecinde iyileştirmelerde bulunmamda yardımcı olan **Arş. Gör. Merve ÖZ** ve mesai arkadaşım **Hakan İŞGÖREN**'e,

Göreve başladığım andan itibaren yapmış olduğum çalışma konusunda beni her zaman yüreklendiren değerli şube müdürüm **Nermin KARDAŞ** ve Sakarya Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı Akademik Tayin Şube Müdürlüğünde görev yapan tüm mesai arkadaşlarıma,

Nerede olursam olayım beraberlik hissini tattığım, hayatımın her anında maddi manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen babam **Hüseyin ŞİMŞEK** ve annem **Nuran ŞİMŞEK**'e, ağabeyim **Ümit ŞİMŞEK**, kardeşlerim **Ayşegül** ve **İsmail ŞİMŞEK**'e hep yanımda oldukları için,

Teşekkür ediyorum.

Nurcan ŞİMŞEK

Özgeçmiş

Nurcan ŞİMŞEK

İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans 2009 Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF),
İşletme Bölümü

Lise 2005 Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı), Fen Bilimleri
Bölümü

İş

Temmuz 2011 - Sakarya Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı Akademik
Tayin Şube Müdürlüğü- Bilgisayar İşletmeni

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Konya / 03.02.1987 Cinsiyet: Kadın Yabancı Dil: İngilizce

İçindekiler

	<u>Sayfa</u>
Jüri ve Enstitü Onayı	ii
Öz.....	iii
Abstract	iv
Etik İlke ve Kurallara Uygunluk Beyannamesi.....	v
Önsöz.....	vi
Özgeçmiş.....	vii
Tablolar ve Şekiller Listesi.....	xii
Kısaltmalar Listesi.....	xiv
Giriş.....	1

Birinci Bölüm

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması

1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı.....	3
2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	6
3. Türkiye’ de Sosyal Sorumluluk Uygulanmaları	8
4. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Temel İlkeleri.....	10
4.1. Şeffaflık.....	11
4.2. Hesapverebilirlik	11
4.3. Sürdürülebilirlik	11
5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları.....	12

5.1.Klasik Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı.....	12
5.2.Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı.....	13
6. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeyleri	13
6.1. Ekonomik Sorumluluk.....	15
6.2. Çevresel Sorumluluk	15
6.3. Sosyal Sorumluluk.....	16
7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasının Kapsamı	16
8. Kurumsal Sosyal Sorumluluk İle İlgili Endeksler ve Standartlar.....	20
8.1. FTSE4Good Endeksi.....	21
8.2. Dow Johns Sürdürülebilirlik Endeksi	21
8.3. Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi.....	22
8.4. ISO 14000 Standardı	22
8.5. SA 8000 Standardı	23
8.6. GRI (Küresel Raporlama Rehberi).....	24

İkinci Bölüm

Kurumsal Finansal Performans

1. Kurumsal Finansal Performans Kavramı ve Kurumsal Finansal Performansın Ölçülmesinin Önemi	26
2. Finansal Performans Ölçütü Olarak Kârlılık.....	29
2.1. Kârlılık oranları	30
2.1.1. Muhasebe tabanlı kârlılık oranları	31
2.1.1.1. Satışlara göre kârlılık.....	31
2.1.1.1.1. Net kâr marjı.....	31
2.1.1.1.2. Faaliyet kâr marjı.....	32
2.1.1.2. Yatırımlara göre kârlılık.....	33
2.1.1.2.1. Özkaynak kârlılığı oranı.....	33
2.1.1.2.2. Aktif kârlılık oranı.....	33
2.1.2. Borsa Tabanlı Kârlılık Oranları.....	34
2.1.2.1. Hisse Başı Kazanç	34

2.1.2.2. Fiyat- Kazanç oranı.....	35
-----------------------------------	----

Üçüncü Bölüm

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasının Finansal Performansı Üzerine Etkisi

1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasının Değerlendirmede Kullanılan Yaklaşımlar.....	36
1.1. İtibar endeksi.....	38
1.2. İçerik analizi.....	40
2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Finansal Performans Arasındaki İlişkiyi Tespit Etmeye Yönelik Yapılan Çalışmalar.....	41

Dördüncü Bölüm

BİST’te İşlem Gören Çimento Şirketlerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamaları İle Karlılıkları Arasındaki İlişki

1. Giriş	45
2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	46
3. Çimento Sektörü Hakkında Genel Bilgi	48
4. Analiz, Bulgu ve Yorum	48
4.1. Araştırmanın Yöntemi	48
4.2. Analiz Sonuçları	52
4.2.1. Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	52
4.2.2. Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	56

4.2.3. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	60
4.3.4. Aslan Çimento A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki.....	64
4.3.5. Batıçim Batı Anadolu Çimento A. Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki.....	68
4.3.6. Batisöke Söke Çimento Sanayii Ticaret A. Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	68
4.3.7. Bolu Çimento Sanayi A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	69
4.3.8. Bursa Çimento Fabrikası A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	74
4.3.9. Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	77
4.3.10. Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	81
4.3.11. Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.' nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki.....	85
4.3.12. Konya Çimento Sanayi A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki.....	89
4.3.13. Mardin Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	93
4.3.14. Nuh Çimento Sanayi A.Ş.' nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	97
4.3.15. Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.' nin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki	101
Sonuç ve Öneriler	111
Kaynakça	114

Şekiller ve Tablolar Listesi

Sayfa

Şekil 1: İtibar Piramidi Parametreleri ve Değerlendirme Boyutları.....	39
Şekil 2. KSS Raporlama Kriterleri ve Analize Tabi Tutulan Finansal Performans Göstergeleri	43
Tablo 1: KSS ve Finansal Performans Arasındaki İlişki Üzerine Yapılmış Araştırmalar.....	54
Tablo 2. Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları.....	52
Tablo 3. Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	54
Tablo 4. Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları	57
Tablo 5. Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları.....	58
Tablo 6. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları.....	60
Tablo 7. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları.....	62
Tablo 8. Aslan Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları	64
Tablo 9. Aslan Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	66
Tablo 10. Bolu Çimento Sanayi A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları	69
Tablo 11. Bolu Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	71
Tablo 12. Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları	73
Tablo 13. Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	75

Tablo 14. Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları.....	78
Tablo 15. Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	79
Tablo 16. Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları	81
Tablo 17. Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	83
Tablo 18. Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları	85
Tablo 19. Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon katsayıları	87
Tablo 20. Konya Çimento Sanayi A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları	89
Tablo 21. Konya Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları	91
Tablo 22. Mardin Çimento Sanayi A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları	94
Tablo 23. Mardin Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Sayıları	95
Tablo 24. Nuh Çimento Sanayi A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları	98
Tablo 25. Nuh Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Sayıları	99
Tablo 26. Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS Faaliyet Sayıları	101
Tablo 27. Ünye Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Sayıları	103
Tablo 28. Şirket bazında KSS Faaliyetleri ile Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Yönü ve Şiddeti	105

Kısaltmalar Listesi

a.g.e. : Adı Geçen Eser

BİST: Borsa İstanbul

GRI: Global Reporting Initiative

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

KSS: Kurumsal Sosyal Sorumluluk

p: Anlamlılık Düzeyi

r: Korelasyon Katsayısı

vd: Ve Diğerleri

Giriş

Son yıllarda insanoğlunun çevreye vermiş olduğu zararın etkileri daha da belirgin hale gelmiştir. Bu durum da daha duyarlı bir bakış açısına sahip olunmasını gerektirmiştir. Gelişen teknolojinin insanların ilişkili oldukları her organizasyon hakkında bilgi edinmesine olanak sağlamasıyla bu bakış açısı daha büyük kitlelere ulaşmıştır. İnsanlar hayatın sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için daha çok çaba göstermeye başlamıştır.

Genel anlamda hayatın sürdürülebilirliğini sağlamak için işletmelere de büyük görev düşmektedir. İşletmelerin insanlara hizmet ederken, yaşamı daha güzel kılmak için faaliyetlerde bulunması önemli hale gelmiştir. Bu nedenle işletmeler üretim/hizmet esnasında oluşabilecek zararlı etkileri en aza indirmeye, sosyal hayatı iyileştirmek için faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır. Bu faaliyetler gönüllü olarak yapılan faaliyetler olsalar da, bu faaliyetlerin gerçekleştirilmemesi işletmeler için dezavantaja dönüşebilmektedir. Öyle ki, işletmeler yapmış oldukları kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerini yayınlamadıklarında bile tepki ya da boykotla karşılaşabilmektedirler. Bu durum da, işletmenin esas amacı olan kâr elde etmeye de etki etmektedir. Dolayısıyla işletmelerin, yaşamlarını sürdürülebilmek için hayatın her alanında sürdürülebilirliği sağlamaya katkıda bulunmaları ve yaptıkları katkıyı raporlamaları gerekli hale gelmiştir.

Bu çalışmada üretimi sırasında çevreye zararlı etkisi çok olduğu bilinen çimento sektöründe faaliyet gösteren şirketler üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemektir. Finansal performans ölçütü olarak kârlılık oranları ele alınmıştır. Bu amaçla Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören çimento şirketlerinin 2006 - 2012 yılları arasındaki verileri incelenmiştir. Çalışmada korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Çalışmada finansal performans göstergeleri olarak altı finansal oran (Hisse Başlı Kazanç, Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı, Net Kâr Marjı, Faaliyet Kâr Marjı ve Fiyat/Kazanç Oranı) kullanılmıştır. İşletmelerin yıllık faaliyet raporlarında belirtilen

KSS faaliyetleri İnsan Kaynaklarına Katkı, Topluma Katkı, Çevreye Katkı ve Eğitime Katkı olmak üzere dört kriter kapsamında belirlenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde kurumsal sosyal sorumluluk tanımlanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda KSS kavramının gelişimi, Türkiye’de sosyal sorumluluğu gelişim süreci, KSS’nin temel ilkeleri, KSS raporlamasının oluşumu ve işletmeler açısından önemi incelenmiştir.

İkinci bölümde, kurumsal finansal performans kavramı incelenmiş olup, kavramın tanımı, ölçülmesinin önemi, işletme karlılığının ne ifade ettiği hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde KSS raporlamasının finansal performansa etkisinin değerlendirilmesinde hangi yaklaşımların kullanıldığı ve KSS ile finansal performans arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

Dördüncü bölüm çalışmanın uygulama bölümüdür. Bu bölümde BİST’ te işlem gören çimento sektörüne ait işletmenin kurumsal sosyal sorumluluk raporlamaları ile bu raporlamanın işletme karlılığı arasındaki ilişki analiz edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması

1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı

İşletmelerin temel fonksiyonları toplumun beklentilerini karşılamak için ürün ve hizmetler üreterek değer yaratmaktır. Buna bağlı olarak hem kâr elde etmek, hem de toplumun refahını yükseltmek amaçlanır (Kelgökmen İlic, 2010: 304).

Geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden bu yana işletmelerin toplumda üstlendikleri roller ile ilgili olarak toplumsal bilinçlenme düzeyi artmıştır (Ulus, 2009: 181). Son yirmi yılda sanayileşen ülkelerde bilinçlenmenin etkisiyle, muhtemelen değişimin doğasından ötürü, göze çarpan bir devinim ortaya çıkmaktadır (Blowfield ve Murray, 2008: 3). Bu devinim kurumların insan ihtiyaçlarına, insanların değişen beklentilerine daha duyarlı olmasını gerektirmiştir. İşletmelerin eleştirilere karşı toplum sağlığı, güvenlik, eğitim, çevre, toplum ve ekonomik gelişme ve diğer temel insan ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak bir strateji oluşturmaları zorunlu hale gelmiştir.

Önceleri yasa ve yönetmeliklere bağlı kalarak iyi ürün üretmek yeterliyken (Leonard, 2008: 1) son yirmi yılda işletmelerin birçoğu sosyal ve çevresel sorunlara yol açmakla eleştirilmiş ve buna bağlı olarak çevre kirliliği, kaynak tüketimi, atık maddeler, ürün kalitesi ve güvenliği, çalışanların hakları ve konumu, toplumsal sorumluluk gibi konular daha fazla oranda dikkat çekmeye başlamıştır (Ulus, 2009: 182).

Sürdürülebilir ekonomik gelişme için de şirketlerin içinde yaşadıkları topluma yönelik ilgilerini arttırmaları gerekliliği (Tatari, 2003: 2) kurumsal sosyal sorumluluk kavramını önemli hale getirmiştir.

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), ‘kurumsal sorumluluk’, kurumsal hesap verilebilirlik’, kurumsal ahlak’, ‘kurumsal vatandaşlık’ gibi kavramlarla da ifade edilmektedir (Ersöz, 2007: 21).

En genel anlamda kurumsal sosyal sorumluluk işletmelerin toplum ile yasal zorunlulukların ötesinde kurdukları ilişki ve topluma katkıları olarak görülebilir (Ayhan, 2009: 177). Niceliksel olmanın ötesinde niteliksel bir dönüşümü ifade eden KSS, ‘sosyal’ olarak ilan edilen amaçların işletme faaliyetlerine sistematik olarak eklenmesini içermiştir (a.g.e., 2009 : 175).

KSS, çeşitli kuruluşlar ve araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımların başlıcaları aşağıdaki gibidir:

Philip Kotler konuyu kurumsal sosyal girişimler başlığı altında değerlendirmekte ve bu girişimleri “sosyal amaçları desteklemek ve kurumsal sosyal sorumluluk yükümlülüklerini tamamlamak için bir kurum tarafından üstlenilmiş büyük çaplı faaliyetler” şeklinde tanımlamaktadır (Saran vd., 2011: 3735).

McWilliams ve Siegel’ in (2001) kurumsal sosyal sorumluluk tanımı, işletmelerin menfaatlerinin ve yasal zorunluluklarının dışında bazı sosyal amaçlı faaliyetler yerine getirmesi olarak şekliyledir (McWilliams ve Siegel, 2001: 603).

Birleşmiş Milletlerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk tanımı ise; “ Şirketlerin yalnızca müşterileri, tedarikçileri ve çalışanları ile ilgili değil, aynı zamanda şirket faaliyetlerini yürüttüğü toplum içindeki diğer grupların ihtiyaçları, amaçları ve değerleri ile ilgilidir” şekliyledir (Blowfield ve Murray, 2008: 4).

Uluslararası Ticaret Odası ‘ iş dünyasının faaliyetlerini sorumlu biçimde yöneteceğine ilişkin gönüllü taahhüdü’ olarak tanımlanmaktadır (Ersöz, 2007: 21).

KSS, Dünya İşveren Örgütü (IOE) tarafından ‘İş faaliyetlerinin önemli bir yönü ve şirketin faaliyet gösterdiği çeşitli pazarlarda paydaşlarına karşı olan sorumluluğu olarak tanımlanmıştır (Hopkins, 2007: 27).

Sürdürülebilir Gelişim için Dünya İş Konseyi’ nden (World Business Council for Sustainable Development) gelen bir tanım KSS’ yi; “çalışanlarla, aileleriyle, yerel toplumla ve yaşam kalitesini iyileştirmek için geniş anlamda toplumla birlikte çalışarak sürdürülebilir ekonomik gelişime katkıda bulunmak için işletmelerin yükümlülüğü” şeklinde tanımlamaktadır (Ulu, 2007: 31).

Avrupa Birliği Komisyonu’nun 2001 yılında yayınlamış olduğu “Green Paper’da” kurumsal sosyal sorumluluğun işletmelerin iş süreçleri ve paydaşlarla olan iletişimleriyle, sosyal ve çevresel problemleri, gönüllük esasıyla, bütünleştirmeleri olarak tanımlanabileceği ifade edilmiştir (Green Paper, 2001: 6).

Bu tanımlardan da anlaşılabileceği gibi sosyal sorumluluk, şirketler ve kurumlar tarafından bir süreç değil bir kültür olarak içselleştirmelidir.¹ KSS, işletmede yaratılan kültürel bir değerdir. Bu bakış açısıyla (Green Paper, 2002: 7) KSS faaliyetleri,

- İşletmelerin uzun dönemli çıkarlarıyla ilişkili olduğundan yasal düzenlemelerin çok ötesinde gönüllülük esasına dayalı faaliyetleri kapsamaktadır.
- Özellikle işletmenin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileriyle faaliyetlerini entegre etmesini içine alan sürdürülebilir gelişme kavramıyla yakından ilişkilidir.
- İşletmenin kısa süreli olan değil, işletmenin yönetim şeklini gösteren bir temel faaliyet konusu olarak görülmelidir.

Bu doğrultuda kurumların başlıca sosyal sorumluluk alanları şu şekilde özetlenebilir:

- Çalışanlara karşı sorumluluk
- Hissedarlara yönelik sorumluluk
- Yöneticilere karşı sorumluluk
- Müşterilere yönelik sorumluluk
- Doğaya ve çevreye karşı sorumluluk
- Devlete karşı sorumluluk
- Tedarikçilere karşı sorumluluk
- Rakiplere yönelik sorumluluk
- Topluma karşı sorumluluk (Durmaz, 2010: 11).

¹ <http://www.kurumsalsosyal.com> (Erişim Tarihi:17.01.2013).

Bu sıralamadan da anlaşılabileceği gibi işletmelerin hiçbir paydaşı yok sayması mümkün değildir. Her faaliyetini paydaşlarını göz önüne alarak yapması gerekmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluk da çevreye, topluma, yatırımcılara ve diğer paydaşlara bilgi vermeyi esas alır. Bu yüzden çok genel anlamda kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin tüm olağan faaliyetleri dışında gönüllü olarak faaliyette bulunma taahhüdü olarak tanımlanabilir.

İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerini topluma açıklaması ve bu çerçevede yapılan faaliyetlerin içeriği ve gelişimi hakkında bilgi vermesi gerekir. Çünkü artık toplum bu bilgilere göre yatırımlarını yönlendirmekte ve bu yönde bir eğilim görmediğinde boykota kadar varan davranışlar sergilemektedir. Bu davranış şekli ve bu anlayış çok eskilere dayanmasa da sorumlu bir birey olmak düşüncesi ve isteği toplumları tüm birimlerin sorumlu davranması ve bu yönde faaliyetlerde bulunması noktasına getirmiştir. Bu düşünce yapısı da en ufak birimlerin bile sorumlu davranması beklentisine ulaşmıştır. Bu gelişimin ne şekilde gerçekleştiğini anlamak için sosyal sorumluluk anlayışının ne gibi bir tarihsel gelişim gösterdiğine bakmak yerinde olacaktır.

2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi

Sosyal Sorumluluk ile bağlantılı kavram ve uygulamalar tarih öncesi dönemlere dek uzanmaktadır. Mısır, Eski Yunan, Roma, Mezopotamya ve çeşitli Anadolu medeniyetleri incelendiğinde ticari faaliyetleri düzenleyen birincil faktörün ahlak, ikincil faktörünse toplumsal adet, gelenek-görenek, kural ve yasaları olduğu görülmektedir (Özgener, 2004: 163).

Sümer tabletlerinde ticaretin taraflarının sorumlulukları çeşitli başlıklar altında tanımlanırken örneğin bir işçinin dinlenme hakkının güvence altına alındığı belirtilmektedir. Buna göre günümüzden 5000 yıl önce bir işçinin ayda 3 gün dinlenme izni olduğu bir sözleşme ile belirlenmiş, işverenin çalışan haklarına yönelik sorumluluğu da böylece netleştirilmiştir. MÖ 1800’lerde Babil Kralı Hammurabi’ nin kanunları da ticaretin taraflarının sorumluluklarını tanımlamaktadır. Ayrıca Aristo’nun MÖ 4. yüzyılda gerçekleştirdiği etik çalışmasında iş etiği ile ilgili kavramlar da yer almaktadır (Yamak, 2007:10).

Sosyal sorumluluk bilincinin yer aldığı konulardan bir tanesi de dindir. Hz. Musa “On Emir” ile yetki ve sorumluluk ilişkisine esneklik kazandırmış, bu da dolayısıyla sosyal sorumluluğu ve yönetimi etkilemiştir. Hristiyan dininde ise sosyal sorumluluk ile ilgili olan konular kilisenin öncülüğünde dile getirilmiştir. Ayrıca İslam dini sosyal yönetimlerin ağır bastığı bir süreçte gelişmiş ve toplumda fakirlere yardım amacıyla dernekler ve vakıflar kurulmuştur (Özgener, 2004: 163).

16. ve 18. yüzyıllar arasındaki dönemde hakim Merkantalizmde devletin merkezi gücü oluşturması, toplum hakkında her türlü kararı verme yetkisini de elinde bulundurmasına imkan sağlamaktaydı. Bu dönemde kurum ve yöneticilerin sosyal sorumlulukları, kendi ülkelerine çıkar sağlamak adına başka ülkelerde sorumsuzca davranmanın meşru olması şeklinde ifade edilebilir (Özgener, 2004: 164). Özet olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında başlayan Sanayi Devrimi öncesi dönemde sosyal sorumluluk anlayışının din, kültürel yapılar ve geleneklerin ekseninde belirlendiğini söylemek mümkündür.

Sosyal sorumluluk kavramı 1950’lerden önce işletme sahiplerinin sorumluluğu olarak algılanmıştır (Özalp vd., 2008: 72). İngiltere’de II. Dünya Savaşı’yla ortaya çıkan gelişmeler, sosyal sorumluluk anlayışında rol değişimlerine neden olmuştur. II. Dünya Savaşı’nın toplumsal sınıfları birbirine yaklaştırması, devletin insanlara beşikten mezara kadar bakması yönünde güçlü bir toplumsal isteğin uyanmasına neden olmuştur.²

Kavramsal olarak kurumsal sosyal sorumluluk ise ilk kez 1953’te yayımlanan H.Bowen’in “*İşadamlarının Sosyal Sorumlulukları*” (Social Responsibilities of the Businessman) adlı kitabında yer almıştır. Bowen işadamlarının, toplumun değer ve amaçlarıyla örtüşen sosyal sorumluluk faaliyetlerle ilgilenmelerini savunmuştur (Aktan ve Börü, 2007: 12). 1950’li yıllarda ABD’deki yöneticilerin uygulama ve demeçlerine yer veren eser o yıllarda Amerikan toplumunda işletmelerin sosyal sorumluluk alanında ortaya çıkan mücadelenin sebeplerini ve hangi ölçülerde gerçekleştiğini tanımlamaya çalışmıştır (Bıçakçı, 2000: 48).

² www.kssblogcu.com (Erişim Tarihi: 25.06.2013)

İşadamlarının tekil olarak yapmış oldukları eğitim ve sanata katkı faaliyetleri ve hayırseverlik çabalarından ayrıştırılması gereken bir eğilim olarak kurumsal sosyal sorumluluk, özellikle 1992 yılında Rio de Janerio’ da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı ile birlikte belirginleşmeye başlamıştır (Ayhan, 2009: 175).

2000 yılında ise birçok önde gelen işletmenin imzaladığı Küresel İlkeler Sözleşmesi ile KSS’ nin kendisi kurumsallaştırılmıştır. Bu alan kendi başına büyüyen bir sektör haline gelmiş ve işletmelere sosyal sorumluluk faaliyetlerinde danışmanlık yapmak üzere işletmeler kurulmuştur (Ayhan, 2009: 175).

Son yılların tarihsel gelişimine bakılacak olursa rekabette üstünlük sağlayan değer 80’li yıllarda ‘kalite’, 90’lı yıllarda ‘hız’, yeni binyıla gelindiğinde ise ‘Kurumsal Sosyal Sorumluluk’ tur (Bıçakçı, 2000: 48). Şirketlerin KSS’ ye giderek daha fazla önem vermeleri, tümüyle gönüllü bir şekilde olmamıştır. Çoğu şirket, geçmişteki sorumluluklarının birer parçası olarak görmedikleri konularda beklemedikleri toplumsal tepkilerle karşılaştıktan sonra, bu başlığa eğilmeye başlamışlardır (Ulu, 2007: 33).

3. Türkiye’ de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulaması

Geçmişte Ahilik Teşkilatı ve Lonca Teşkilatları sosyal sorumluluk anlamında önemli çalışmalardır. Bu teşkilatlar sayesinde hem ticaret canlı tutulmuş hem de tüm esnaf ve müşterilerin hakları korunacak şekilde bir yapı oluşturulmuştur.

Amacı zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında iyi ve sağlam ilişkiler kurarak “sosyal adaleti” gerçekleştirmek olan; başta Kayseri, Konya ve nihayetinde Kırşehir’de esnaf birlikleri olarak teşekkül etmiş olan bir sosyo-ekonomik müesseseseleşmenin adı olan Ahilik Teşkilatı Selçuklu Devletinde sosyal sorumluluk anlamında önemli bir çalışmadır (Öztürk, 2002: 4). Selçuklu veziri Nizamülmülk (1018-1092) tarafından din ve devlet adamı yetiştirmek amacıyla kurulmuş olan medreseler, öğrencilerin barındığı, her türlü ihtiyacını giderebildiği sosyal merkezler olarak inşa edilmiştir.

Esnaf ve tüccarlar arasında dayanışma, birlik ve beraberlik esasına dayalı olarak kurulmuş olan ahi teşkilatları, mesleki ilişkilerin yanı sıra sosyal ilişkileri de düzenleyen kurumlardır (Abay ve Ceylan, 2011: 3).

Ahi birlikleri Ortaçağ Avrupa'sındaki benzerlerinden farklı olarak, daha fazla kazanmak, spekülasyon ve serbest rekabet yerine karşılıklı yardım ve sosyal dayanışma esaslarına bağlı kalmıştır. Ahi birliklerinde “can ve mal beraberliği” olarak ifade edilen dayanışma duygusu o kadar ileriye götürülmüştür ki, ahinin kazancının, geçiminden arda kalanını bütünüyle fakirlere ve i sizlere yardım için kullanmaları ahlak kuralı haline gelmişti (Kara, 2007: 475).

Osmanlı Devletinde Ahilik teşkilatının yerini gayrimüslim esnafın da katılabildiği bir mesleki dayanışma kurumu olan loncalar almıştır (Abay ve Ceylan, 2011: 5).

İlerleyen dönemlerde ise bir malı mülkiyetten çıkarıp, çıkarlarının ebediyen bir hayır içine tahsis ederek saklamak olarak tanımlanan vakıflar kurulmuştur. Vakıflar her alanda sosyal hizmet vermişlerdir (Abay ve Ceylan, 2011: 5). Bu kurumlar sosyal sorumluluk anlamında önemli çalışmalardır.

Son yirmi yılda özellikle kültür, sanat,  evre, sosyal hizmetler ve sağlık alanlarında bulunan çokuluslu şirketler ve Türk firmalarının kurumsal sosyal sorumluluğa önem vermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal sosyal sorumluluk anlayışının gelişmesinde etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Yapılan protesto, eylem ya da bildiler şirketlerin bu yönde strateji geliştirmelerine neden olmaktadır. Fakat henüz işletmelere bu anlamda yardımcı olan bir koordinasyon merkezi ya da ajans yoktur. ( zalp, 2008: 28).

Türkiye’de Yapılan en kapsamlı  alışma Avrupa Komisyonu ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Türkiye’de KSS ilk kapsamlı çalışma desteği ile Mart 2008 (Türkiye KSS Değerlendirme Raporu) olarak hazırlanmış olan rapordur. Milletlerarası Ticaret Odası’nın lobi faaliyetlerinin etkisiyle, Birleşmiş Milletler öncülüğünde gönüllülük esasıyla imzalanan Küresel İlkeler Sözleşmesine 2010 yılı itibarıyla Türkiye’den 114 işletme imza atmış bulunmaktadır (Ayhan, 2009: 175).

Türkiye’de de son yıllarda borsaların sosyal sorumluluk çalışmaları kapsamında daha fazla rol aldığı ve giderek daha fazla borsanın sosyal hayata ve çevreye duyarlı projeler geliştirdiği görülmektedir.

Borsa İstanbul da bünyesinde İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği’nin işbirliğinde bir sürdürülebilirlik endeksi projesi başlatmıştır. Proje bitiminde, sürdürülebilirlik kriterlerini yatırım süreçlerine ve faaliyetlerine dahil eden Borsa İstanbul şirketlerinden oluşturulacak bir Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksinin yürürlüğe konulması planlanmaktadır³

4. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Temel İlkeleri

Kurumsal sosyal sorumluluk, çevreye, topluma, yatırımcılara ve diğer paydaşlara bilgi vermeyi esas alır. İşletmeler kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerini topluma açıklamak, bu çerçevede yapılan faaliyetlerin içeriği ve gelişimi hakkında bilgi vermek zorundadır. Çünkü işletmelerin sürdürülebilirliklerini sağlamaları şeffaf olmalarına ve yaptıkları faaliyetler hakkında hesapverebilme yeteneklerine, paydaşlar tarafından anlaşılabilmelerine, karşılaştırılabilmelerine bağlıdır.

Bu yüzden genel olarak kurumsal sosyal sorumluluğun temel ilkelerini:

- Şeffaflık (transparency)
- Hesapverebilirlik (accountability)
- Sürdürülebilirlik (sustainability) şeklinde sıralanabilir.

4.1. Şeffaflık

Şeffaflık, verilen kararların sebeplerini açıklama zorunluluğu demektir. “Verdimse ben verdim.” yaklaşımı değil, neyin neden yapıldığını açıkça kamuoyu ile paylaşma yaklaşımının benimsenmesi demektir (Argüden, 2007: 43). Şeffaflık, yapılan faaliyetler hakkında raporlarda, olaylara ait gizli bir şeyin olmamasını ifade eder (Aras, 2000). Ama işletmeler genellikle ‘ mevzuatın gerektirdiği kadar’ şeffaf olma eğilimindedir.

³ <http://borsaistanbul.com/kurumsal/sosyal-sorumluluk/kss-ve-surdurulebilirlik> (Erişim Tarihi: 22.06.2013)

Buna karşılık paydaşlar, kurumsal sosyal sorumluluk hakkında işletmenin yaptığı bağış nitelikli yardımların listesini görmek yerine daha ayrıntılı ve şeffaf raporlar görmek isterler. Bu yüzden de işletmeler kamuoyuna anlaşılır, açık, mümkünse karşılaştırmalı bilgiler sunmalıdırlar (Baraz, 2011: 86).

Şeffaflık, kurumların faaliyetlerinin dışsal etkilerinin anlaşılması ve dış paydaşlara bilgi gücünün transfer edilmesi sürecindeki sorumluluğun anlaşılması açısından önem arz etmektedir (Karacaer ve Bozkurt, 2010: 46).

4.2. Hesapverebilirlik

Hesapverebilirlik, kurumların kendilerini soruşturma ve araştırmaya açık tutmaları, gerek kendi çıkarları, gerekse yakın çevrelerinin çıkarları doğrultusunda değil; toplumsal çıkarlar doğrultusunda hareket ettikleri konusunda düzenli olarak hesap vermeleri gerekliliğidir. Bu, işletmelere duyulan güveni artıracaktır (Argüden, 2008: 42).

Hesap verme, kişinin ya da kurumun faaliyetlerinden dolayı yasal zorunluluklar nedeniyle ya da gönüllü olarak yerine getirdiği bir görevdir. Şirketler sadece finansal performansları açısından değil, ekonomik, sosyal ve çevresel performansları hakkında da hesap vermeleri gerektiği konusundaki beklentileri de karşılamak zorundadır (Tokgöz ve Önce, 2009: 258).

4.3. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açamayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü” biçiminde açıklanmaktadır (Bozlağan, 2010: 1012).

Kurum sürdürülebilirliği kavramı ise bir firmanın çevresel ve sosyal konularla ilgilendiği ve bu konulara stratejik planlarda yer verdiği ölçüde sürdürülebilir olacaktır (Alpaslan ve Kalkan, 2007: 28). Sürdürülebilirlik yeniden üretilebilenden daha fazla kaynağın kullanılmamasını ifade etmektedir. İşletmeler açısından sürdürülebilirlik, bir şirketin uzun dönemde gerçekten refah mı yarattığı, yoksa sadece tahrip mi ettiğinin test

edilmesi olarak değerlendirilip (Tokgöz ve Önce, 2009: 251); bu sorulara karşılık verilerek faaliyetlerde bulunulmasıdır. Sürdürülebilirliğin ölçümü ise, hangi kaynakların örgüt tarafından ne oranda tüketildiği ve bu oranla ilişkili olarak kaynakların ne oranda yenilenebildiğidir (Aras, 2007).

5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları

Daha önce de bahsedildiği gibi sosyal sorumluluk anlayışı zamanla değişiklik göstermiştir ve kavram genel olarak iki farklı şekilde tanımlanmıştır. Bunlar:

- *Klasik Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı*
- *Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımıdır* (Aydemir, 2012: 17).

5.1. Klasik Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı

Kurumsal sosyal sorumluluğun klasik açıdan önde gelen savunucusu, ünlü iktisatçı Milton Friedman' dır. Nobel ödüllü Milton Friedman (1970) iş dünyasının kâr elde etme amacıyla ilgili olarak işletmenin sadece hissedarlarına karşı sorumlu olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Serbest girişimciliği ve özgürlüğü savunan Milton Friedman'a göre *“işletmelerin sadece ve sadece tek bir sosyal sorumluluğu vardır: hilesiz, dolansız, açık ve serbest rekabete dayalı olan bir oyunun kuralları dahilinde kaldığı sürece ekonomik kaynaklarını kullanarak karlılığını arttıracak faaliyetlerde bulunmaktır”* (Aktan, 2007: 27).

Eğer işletmeler, mevcut gelirlerini veya beklenen gelirlerini, sosyal sorumluluk amacıyla bazı toplumsal projelere (örneğin, fabrika bacalarına filtre takmak gibi) yatırırlarsa, iş yaratan proje yatırımlarında azalmalar veya tüketici fiyatlarında artış olacaktır. Bu tür faaliyetler, işletmelerin gelirlerini önemli ölçüde azaltacak ve onların ekonomiye katkılarını olumsuz yönde etkileyecektir (Aydemir, 2012: 17). Dolayısıyla sosyal sorumluluğun klasik yaklaşımı temelde her türlü sosyal projenin işletmeye net bir maliyetle geri döneceği düşüncesini savunmaktadır (Akgeyik, 2007: 69). Sonuçta da yine toplumun zarar göreceği düşüncesi ortaya çıkmaktadır (Aydemir, 2012: 18).

5.2. Modern Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı

Modern yaklaşım KSS'yi daha kapsayıcı bir alan olarak görmektedir. Bu çerçevede KSS ne sadece bir model olarak ne de sadece bir yardımseverlik felsefesi değildir. KSS bunun çok ötesinde gerek çevresel gerekse de ekonomik boyutları olan örgütsel bir stratejiyi biçimlendirmekte ve bu doğrultuda planlanıp uygulamaya geçirilmektedir (Aydemir, 2012: 18). İşletmelerin tek amacının hisse sahipleri için daha yüksek kâr elde etmek olduğunu savunan klasik sosyal sorumluluk yaklaşımına karşılık 20. yüzyılın son 20 yılı, işletmeler için kârlılık dışında çevresel sorunlarla ilgilenmek, adil ücret koşulları ve çalışma standartları sağlamak gibi sosyal konuları da ön plana çıkarmıştır. İşletmeler, örgütsel amaçların çok ötesinde, birtakım toplumsal amaçlar da yüklemeye çalışırlar (Ay, 2003: 23). Klasik sosyal sorumluluk yaklaşımını savunanların iddialarının aksine yapılan çalışmalar, sosyal sorunların çözümünde yer almanın fayda sağladığı, sosyal performans ve ekonomik performans arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Aktan, 2007: 27).

Bu görüş sahiplerine göre, işletme, zehirli atıklarını boşalttığı gölü, baştan aşağıya temizlemeli veya eğitimsiz iş görenlerin iş uzmanlığını artırmalı ya da onların ekonomik durumlarını iyileştirmelidir (Onay, 2003: 25). Buna göre, sosyal sorumluluk projeleri, uzun dönemde işletmenin müşteri ve tedarikçilerle iyi ilişkiler kurmasına olanak sağlayacaktır şeklindedir (Akgeyik, 2007: 70).

6. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeyleri

Sadece finansal performansın yeterli olmayacağı görüşü ve ilerlemeyi ölçmede kullanılan göstergelerin yetersizliği, sosyal ve çevresel maliyetlerin de göz önüne alınması gerektiği Edward Mishan'ın (1967) "The Costs of Economic Growth" adlı eserinde tartışmaya açılmıştır (Kaminer, 2010: 47).

Kurumsal sosyal sorumluluk düzeylerinin ifade ettiği gelişme, tartışmalar sonucunda hem finansal performansın hem de sosyal ve çevresel performansın ölçülmesi gerekliliği sonucuna varılmasına neden olmuştur. Carrol (1991) çalışmasında KSS düzeylerini

- Ekonomik Sorumluluklar

- Yasal Sorumluluklar
- Etik Sorumluluklar
- Gönüllü (Sağduyulu) Sorumluluklar olarak sınıflandırmıştır.

John Elkington (1994) ise işletmelerin mutlaka dikkate alması gereken üç temel bileşenin

- Ekonomik sorumluluk
- Çevresel sorumluluk
- Sosyal sorumluluk

olması gerektiğini önermiş ve bunları ‘Triple Bottom Line’ “üçlü performans” veya “üçlü sorumluluk” kavramı olarak adlandırmıştır (Tokgöz ve Önce, 2009: 250). Daha sonra Elkington’ un "Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business" (1998) adlı kitabında kavram genişletilmiştir (Kaminer, 2010: 47).

Kurumsal Sosyal Sorumluluğun üçlü temel esası (triple bottom line) olarak bilinen anahtar terimi aynı zamanda, Kurumsal Sosyal Sorumluluğun temel tanımını da vermektedir. Bu üç temel bileşen firmaların faaliyetlerini gerçekleştirilmesi sürecinde mutlaka dikkate alması gereken üç ana boyutu vermektedir ve üçlü sorumluluk ya da üçlü performans olarak adlandırılır. Bu çalışmada kavram, üçlü sorumluluk olarak adlandırılacaktır.

Üçlü sorumluluk kavramının altında yatan düşüncede kurumun başarısının sadece, geleneksel, mali performansla değerlendirilemeyeceği, sosyal (etik) ve çevresel performansının da değerlendirilmesi gerektiği yatmaktadır (Norman ve Macdonald, 2003: 2).

Muhakkak ki, işletmeler bu düzeyleri zamanla oluşturmaktadırlar. Tüm düzeylerin gerçekleştirilebilmesi ise kurumsal sosyal sorumluluk anlayışına sahip bir stratejiyi ifade eder (Kaminer, 2010: 47).

6.1. Ekonomik Sorumluluk

Ekonomik sorumluluk, söz konusu kurumun kendisini ve sürdürülebilirliğinin temellerini anlamak açısından çok önemlidir.⁴ Ekonomik sorumluluklar, bütün işletmelerin ilk düzeydeki sorumluluğu olarak, toplumun gereksinim duyduğu ve istediği mal ve hizmetleri üretmek ve temin etmek için kaynakları uzun vadede verimli bir biçimde kullanması ve ürettiklerini kârlı bir biçimde satmasıdır (Ulu, 2007: 41).

Ekonomik sorumluluk bir sistem tarım ve sanayi üretimine zarar veren aşırı sektörel dengesizliklerden sakınabilen, iç borç ve kamu borcunu yönetilebilir düzeylerde koruyabilen ve devamlılık temelinde mal ve hizmetler üretebilen bir sistemdir (Sarıkaya ve Kara, 2007: 224).

Ekonomik performans kurumun faaliyetlerinin doğrudan ekonomik etkilerini ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ekonomik katma değeri ele alır. Belirli piyasalardaki etkileşimler hakkında bilgi verir. Kurumun ekonomik faaliyetleri ve işlemleri sonucunda yaratılan ekonomik etkileri ölçer.

6.2.Çevresel Sorumluluk

Çevresel olarak sürdürülebilir bir sistem, yenilenebilir kaynak sistemlerinin aşırı kullanımından sakınarak ve yenilenemeyen kaynakları yatırımlarla yerine ikamelerinin yapılması şartıyla tüketerek istikrarlı kaynak yapısını sürdürebilen bir sistemi ifade etmektedir (Sarıkaya ve Kara, 2007: 224).

Çevre sorunlarının çözümünde üretim sürecinin başında gerekli önlemleri alarak az atık üretilmesi, çevre dostu üretim ve ürüne yönelinmesi ve atıkların geri kazanılarak değerlendirilmesidir (Ersöz, 2010: 107).

⁴ <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 25.06.2013)

6.3. Sosyal Sorumluluk

Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu bir kurumun faaliyette bulunduğu ortamdaki sosyal sistemler üzerinde yarattığı etkileri anlamına gelir. Bu etkiler, işgücü uygulamalarını, insan haklarını, toplumu ve ürün sorumluluğunu çevreleyen unsurlardır.⁵ Sürdürülebilir kurumsal çevresel ve sosyal performans daima başarılı bir finansal performansa bağlıyken, finansal performansta başarılı olmak ise sosyal ve çevresel performansa bağlıdır (Besler, 2009: 3).

7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasının Kapsamı

Artık iş yapmak yalnızca kârı artırmaya yönelik bir uygulamadan ibaret değildir, sosyal yaklaşımlar, çalışanlara, paydaşlara yaklaşım, onların iş süreçlerine katılımları, etik şeffaf-hesap verebilir tutumların sergilenmesini gerekmektedir.⁶ İşletmeler iş yapma lisansı sahibi olsalar da toplumdan "**sosyal lisans**" da almaları gerekmektedir.

Böylelikle 1970'li yılların başından itibaren işletme faaliyetlerinin sosyal boyutlarının dikkate alınmaya başladığı sosyal muhasebe (social accounting) ortaya çıkmıştır (Uluslan, 2009: 182).

İşletmeler finansal raporlarını finansal olmayan göstergelerle tamamlamaya çalışmakta ve "sosyal rapor", "sürdürülebilirlik raporu" ya da "sosyal sorumluluk raporu (bilançosu)" olarak adlandırılan raporlarla ekonomik, sosyal ve çevresel performanslarını ortaya koymaktadırlar (Kaya ve Karakaya, 2008: 155).

Sosyal raporlamanın temel objesinin şeffaflık, sürdürülebilirlik ve hesap verilebilirlik olduğunu savunan Madewer (1976), sosyal raporlamanın amacının daha çok paydaşa bilgi vermek olduğunu ifade eder (Belal, 2008: 2). Sosyal raporlama, işletmelerin ekonomik faaliyetlerinin, sosyal ve çevresel etkilerinin ilgili çıkar grupları ve toplum için açıklanması sürecidir (Kağnıcıoğlu, 2007: 128).

⁵ <https://www.globalreporting.org/reporting/get-started/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 25.06.2013)

⁶ <http://www.kurumsalsosyal.com/tr-TR/ana-sayfa/1.aspx> (Erişim Tarihi: 17.01.2013).

KSS raporlaması kabaca bir iş organizasyonunun sosyal, etik ve çevresel gerekliliklerinin dışsal etkilerinin raporlanması olarak tanımlanabilir. (Belal, 2008: 1) Sosyal sorumluluk raporlarını, işletme faaliyetlerinin sosyal etkilerinin değerlendirilmesi, sosyal programların etkinliğinin ölçülmesi, sosyal sorumluluğunu nasıl yerine getirdiğinin raporlanması, tüm kaynakların ve sosyal etkilerin kapsamlı olarak ölçümüne imkan sağlayan içsel ve dışsal bilgi sistemi oluşturulması olarak tanımlayanlar da vardır (Kaya ve Karakaya, 2008: 155).

KSS raporlaması sürdürülebilir gelişme açısından önemlidir; çünkü bu raporlarla işletmeler spesifik konulardaki performanslarını ölçmelerini, hareket rotalarının ne olacağını ve performanslarını geliştirmelerini sağlayacaktır (Boysen,1997: 1). İşletme gerekliliklere ve duruma göre bir çevresel rapor, bir sosyal rapor, bir çevre, sağlık ve güvenlik raporu, yani triple bottom line (üçlü sorumluk raporları) gibi çeşitli raporlar şeklinde oluşabilecek raporların hepsi kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasının formatlarıdır.

Ahlaki, sosyal ve çevresel raporlama işletmeler için çok revaçta bir fenomen haline gelmiştir. Metodoloji ve standartlar bu yönde dönüştürülmektedir (Adams ve Evans, 2004: 99). KPMG' nin "International Survey of Corporate Social Responsibility Reporting 2005" (2005 Yılı Uluslararası Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlama Araştırması) adlı çalışmasına göre, 1993'ten bu yana sosyal rapor ya da sosyal sorumluluk raporu yayınlayan büyük şirketlerin sayısında önemli bir artış vardır. (Kağnıcıoğlu, 2007: 128). KPMG' nin "International Survey of Corporate Social Responsibility Reporting " (Uluslararası Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlama Araştırması) çalışmaya göre 2008'de 100 ve 2011'de yaptığı 34 ülkeden 250 global firmanın itibar/marka ve ahlaki sorumluluğunun ekonomik sorumluluktan, faaliyet maliyetlerinden, inovasyondan daha fazla öneme sahip olduğu görülmüştür.⁷ Çünkü günümüzde işletmelerin kurumsal değerlerini etkileyen en önemli unsurlar işletmelerin ünü, imajı, saygınlığı ve markasıdır (Kağnıcıoğlu, 2007: 128).

⁷ <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Pages/financial-value.aspx> (Erişim Tarihi: 03.11.2013).

Başarılı kurumsal yönetim uygulamaları kaynakların boşa harcanmamasını sağlayan bir denetim mekanizması olmanın yanı sıra birçok ülkede hem kamusal, hem de özel sektörde şeffaflığın, ortakların denetlenebilirliğinin, çıkar gruplarının haklarının teminatıdır. Yakın geçmişte tecrübe edilen finansal krizler ve şirket skandallarının en önemli nedenlerinden birinin kötü yönetim olduğu gerçeği ve özel sektörün artan rolü

- Yatırımcı haklarının korunması,
- Ortakların adil ve eşit muamele görmesi,
- Kurumsal yönetimde doğrudan çıkar sahiplerinin rolü,
- Kamuyu aydınlatma, yönetim ve şeffaflık,
- Yönetim kurulunun sorumluluğu, olarak tanımlanabilecek olan Kurumsal Yönetim kavramını karşımıza çıkmaktadır (Topaç, 2002).

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, OECD Bakanlar Kurulu tarafından 1999 yılında onaylanmış olup bu tarihten sonra dünya genelindeki karar alıcılar, yatırımcılar, şirketler ve diğer pay ve menfaat sahipleri açısından uluslararası bir referans kaynağı haline gelmiştir. Bu ilkeler, hem OECD üye ülkelerindeki hem de OECD üyesi olmayan ülkelerdeki yasama ve düzenleme inisiyatifleri için bir yol gösterici olmuştur (Altan, 2007: 14).

ABD ve İngiltere’de sosyal sorumluluğa dayalı yatırımların artması bu konuda raporlamayı güdülemiştir. Sosyal sorumluluğa dayalı yatırımlar, yatırıma ilişkin karar alma sürecine sosyal veya çevresel kriterlerin katılmasını gerektirir (Başar, Başar, 2006: 215). İşletmelerde bu yönde bir eğilim görülmemesi ise işletmenin öngöremeyeceği sonuçlara neden olabilmektedir.

1996’ da Nike Şirketi Asya’ daki fabrikalarındaki olumsuz çalışma koşulları nedeniyle medyada sık sık yer almıştır. Nike kısa sürede Amerika medyasında bir simge haline gelmiş; işçileri ve çevreyi her ne pahasına olursa olsun şirketin çıkarları için kullanan bir marka olarak uzun süre yer almıştır. Oluşan bu olumsuz havayı ve dolayısıyla zedelenen kurum itibarını da koşulları düzelterek, KSS’ den sorumlu bir üst düzey kadro kurup tedarikçilerini gözetlemeye ve denetlemeye başlayarak düzeltme yoluna gitmişlerdir ve KSS faaliyetlerini raporlamaya ve yayınlamaya başlamışlardır (Baraz, 2011: 80).

Nike örneğinden anlaşılabileceği gibi dünyada KSS artık işletmelerin ön planda tutması gereken bir olgu haline gelmiştir. İnsanların ilişkili oldukları birim/ işletmelerden sorumlu davranmaları beklentileri yanında, yapılan sorumluluk faaliyetlerinden haberdar olmak istekleri de sosyal sorumluluk faaliyetlerinin raporlanmasını gerekli kılmaktadır.

Bu tarz olaylar sosyal sorumluluğun bir taraftan işletme faaliyetlerinin en önemli ve gelişen alanlarından biri olarak önem kazandığını gösterirken, diğer taraftan finans piyasalarının ve yatırımcıların ilgisini her geçen gün daha fazla çekmektedir (Kağncıoğlu, 2007:). Artık dünyada birçok fon, bir şirkete yatırım yapmadan önce, o şirketin toplumsal sorumluluk konusundaki performansını değerlendirmektedir. Öyle ki, İngiltere’de bir Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bakanlığı kurulmuş, bu konuda duyarlı şirketlere yatırım yapanlara yardımcı olmak için Londra’da FTGOOD isimli ayrı bir endeks oluşturulmuştur (Yılmaz, 2010: 105). Dolayısıyla KSS dünyada toplumsal katkının daha geniş finansman kaynaklara ulaşmasına da yardımcı olabilmektedir.

Ülkemizde de Sermaye Piyasaları Kurulu (SPK), başta OECD olmak üzere, dünyada kabul görmüş birçok düzenleme üzerinde çalışmış, konu hakkında kamu ve özel sektör kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve akademisyenlerin de görüşlerini almak suretiyle Temmuz 2003’te kurumsal yönetim ilkelerini yayınlamıştır (Altan, 2007: 21).

Kurumsal Yönetim İlkeleri, işletmelerin daha etkin ve şeffaf bir yönetim ve raporlama anlayışı uygulamalarını hedeflemektedir (Başar ve Başar, 2006: 219). Kurumsal yönetim ilkeleri özellikle şeffaflık, bilgi edinme, bağımsız yönetim ile genel kurullara katılıp söz sahibi olma, finansal raporlara ulaşma ve birikimli oy kullanma gibi hakları etkin kullanma güvencesi, sermayenin tabana yayılmasının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir (Altan, 2007: 8). Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum 11 Ekim 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Seri: IV, No:54 Tebliği ile bankalar hariç İMKB 30 Endeksindeki şirketler için uyulması zorunlu hale getirilmiştir ⁸.

⁸ http://www.tuyid.org/files/ebulten/Kurumsal_Yonetim_Ilkeleri_gorus_vs4.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2012)

Firma gerekliliklerine ve duruma göre bir çevresel rapor, bir sosyal rapor bir çevre, sağlık ve güvenlik raporu, yani triple bottom line (üçlü sorumluk raporları) gibi çeşitli raporlar şeklinde oluşabilecek raporların hepsi kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasının formatlarıdır.

KSS raporunun bölümleri genel itibariyle aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır:

- Kapak Sayfası
- Yönetim Kurulu Başkanı'nın Mesajı
- CEO'nun Mesajı
- Raporun Tanıtımı
- Kurumsal Sosyal Sorumluluk
- Ekonomik Veriler
- Çevre
- Yatırım Çevresi
- İnsan Kaynakları
- Müşteriler ve Tedarikçiler
- Toplum
- Raporun Doğrulanması (Denetlenmesi)
- GRI İçeriği ve Derecelendirmesi.

Türkiye' de şirketler KSS raporlamalarını faaliyet raporlarında, zorunlu hale gelen Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanının Sosyal Sorumluluk Başlığı altında ya da web sayfalarında yayınladıkları sürdürülebilirlik raporları ile raporlamaktadırlar.

8. Kurumsal Sosyal Sorumluluk İle İlgili Endeksler ve Standartlar

Dünya'da kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasının nasıl olacağı, ne şekilde hazırlanması gerektiği ile ilgili standartlar oluşturulmuştur. Ayrıca sosyal sorumluluk konularını içeren yatırım endeksleri de mevcuttur.

8.1. FTSE4Good Endeksi

İşletmelerde sürdürülebilir çevresel konularda çalışmalar gerçekleştirmek, paydaşlar ile olumlu ilişkiler geliştirmek, evrensel insan haklarını desteklemek vb konuları içeren bir sosyal sorumluluk yatırım endeksidir. 1995 yılında Londra’ da başlatılmıştır (Tokgöz ve Önce, 2009: 679).

Endeks, yatırımcılar için bireysel ve kurumsal yatırım ürünleri temel olarak kullanılmak üzere başlatılmıştır. Sadece çevre yönetimini en iyi uygulayan Avrupa şirketleri için

- İşletmelerin portföylerin çevresel risklerini en aza indirmek,
- Eko- verimlilik ve gelişmiş bir marka imajı gibi faydaları kapitalistleştirmek,
- Özellikle şirketleri daha sorumlu olmaya teşvik etmek üzere tasarlanmıştır.⁹

8.2. Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi

1999 yılında başlatılan, Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi dünya çapında önde gelen işletmelerin sürdürülebilir finansal performans odaklı ilk küresel yöntemdir (Tokgöz ve Önce, 2009: 679). Bu endeks yatırımcılara ve finansal analistlere şirketleri sürdürülebilirlik performanslarına göre değerleyebilecekleri bir araç sunmaktadır. 2012 yılı itibariyle 19 ülkeden 70'den fazla işletme Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi lisansları aktif ve pasif fonlar, sertifika ve ayrılmış çeşitli hesapları da dahil olmak üzere finansal ürünleri yönetmek için bu endekste yer almaktadır.¹⁰

8.3. Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi

Yale Üniversitesi'nin çalışmaları sonucu geliştirilen Çevresel Performans Ölçüm Projesi; çevresel karar verme sürecini, çevresel göstergeleri ve istatistikleri kullanarak,

⁹ http://www.sucsr.com/kss_sozlugu.aspx?character=K (Erişim Tarihi: 16.03.2013).

¹⁰ <http://www.sustainability-indices.com/sustainability-assessment/index.jsp> (Erişim Tarihi: 25.06.2013)

daha sağlam analitik temellere dayandırmayı amaçlamaktadır. Kolombiya Üniversitesi'ndeki Uluslararası Dünya Bilim Bilgi Ağı Merkezi (CIESIN) ve Dünya Ekonomik Forumu ile işbirliği içinde, söz konusu proje periyodik olarak güncellenen Çevresel Sürdürülebilirlik Endeksi (ESI) üretmektedir (www.yale.edu.). Bu endeks 2005 yılında dünya ülkeleri için geliştirilen ve ülkelerin çevresel sürdürülebilirlik alanındaki ilerlemelerini izlemeyi hedefleyen bir araçtır (Tokgöz ve Önce, 2009: 679).

8.4. ISO 14000 Standardı

1980'li yıllara gelindiğinde insanlar rahat ve modern bir yaşam için kaynakları hiç bitmeyecekmiş gibi kullanarak sanayileşmeye önem vermişlerdir. Bu yıllarda çevre kirliliğinin ekonomik gelişme ve kalkınmanın bir sonucu olduğu düşünülmüştür. İlerleyen yıllarda ise insanlar çok büyük memnuniyet duydukları sanayiden sağlık problemleri nedeniyle şikayet etmeye başlamışlardır¹¹

Bunun üzerine ISO, 1993'de "Çevre Yönetimi" konusunda çalışacak olan teknik komitesini (TC 207) kurmuştur. TC 207'nin hazırladığı standartlar ISO 14000 olarak bilinen Çevre Yönetim Sistemi standartlarıdır (www.xing.com). ISO 14000 bir ürün standardı değil, sistem standardıdır ve ne üretildiğinden ziyade, nasıl üretildiği ile ilgilenir. ISO 14000 belgelendirmesinin esas amacı, çevreyi korurken kuruluşun gelişmesinin sağlanmasıdır (Yılmaz, 2010: 130)

ISO 14000 standardına ilave olarak geliştirilmiş standartlar da mevcuttur. Bunlar :

1996 yılında yayınlanan ISO 14001 standardı çevresel yönetim sistemleri ve prensiplerinin geliştirilmesi ve diğer yönetim sistemleriyle koordinasyonunu amaçlayan ilkeler bütünüdür.

ISO 19011 kalite ve/ veya çevresel yönetim sistemlerinin denetimini sağlayan ilkelerdir. (Bu standart ISO 14010, 11 ve 12' yi kapsayan ve bu standartların yerine geçen bir standarttır) ¹².

¹¹ <https://www.xing.com/> (Erişim Tarihi: 12.05.2012).

¹² <http://www.iso14000-iso14001-environmental-management.com/iso14000.htm> (Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 20.04.2013).

8.5. SA 8000 Standardı

SA 8000 standardı, doğrulanması gereken sosyal sorumluluk gereksinimlerini (temel işçi hakları, sağlık ve güvenlik ve maaş düzeyleri için asgari standartları belirleyerek) tanımlamaktadır (Yılmaz, 2010: 128).

Gelişmekte olan ülkelerdeki kötü çalışma koşullarının artık göz ardı edilemeyecek bir boyuta ulaşmış olması, sivil toplum örgütlerinin çalışma koşullarını iyileştirme yönündeki çabaları ve tasarruf sahiplerinin yatırım kararı verirken kâr kadar, aday işletmelerin sosyal sorumluluklarına uygun faaliyet gösterip göstermediklerini de dikkate almaya başlamaları, SA 8000 Standardı'na gereksinim duyulmasına neden olmuştur (www.tse.org.tr).

İşletmelerin müşterilerine “daha kaliteli ve güvenilir ürünler sunma” sorumluluğunu öne çıkaran ISO 9000 ve doğal çevreye karşı olan sorumluluklarını düzenleyen ISO 14000 serileri gibi standartların yanında (Yılmaz, 2010: 128), 1997 yılı Ekim ayında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO-International Labour Organization) konvansiyonları, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi ile Çocuk Hakları konusunda Birleşmiş Milletler Konvansiyonu esas alınarak SAI-Uluslararası Sosyal Sorumluluk (Social Accountability International) tarafından ilk global etik standardı Sosyal Sorumluluk 8000 (ya da SA 8000) yayınlanmış ve 2001 de revize edilmiştir¹³

SA 8000, dört bölümden oluşmaktadır.

- İlk bölüm standardın “amaç ve kapsam”ını tanımlamakta,
- İkinci bölüm, bir işletmenin belge almaya hak kazanabilmesi için standarda ek olarak uymak zorunda olduğu mevzuat şartlarını, Uluslararası Çocuk Örgütü (UCO)'nun temel düzenlemelerini ve Birleşmiş Milletler Anayasasını belirtmekte,
- Üçüncü bölüm, standartla ilgili “işletme”, “tedarikçi”, “çocuk işgören” ve “zorla çalıştırılan işgören” gibi kavramları tanımlamakta,

¹³ <http://www.tse.org.tr/hizmetlerimiz/standart-hizmetleri/standart-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1> (Erişim Tarihi:17.01.2013)

- Son bölüm ise, işletmenin yönetim sistemini uygularken ve belge alırken uymak zorunda olduğu genel koşulları açıklamaktadır.

Bu maddeler temel işçi hakları ve çalışan işçi, güçlü işçi, iş yerinde sağlık ve emniyet, örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı, ayrımcılık, disiplin tedbirleri, çalışma saati ve tazminat) ile ilişkili maddelerden oluşmaktadır (Yılmaz, 2010: 128).

8.6. Küresel Raporlama Rehberi - GRI(Global Reporting Initiative)

Global Reporting Initiative (GRI) , Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve UN Global Compact (BM Küresel İşbirliği Sözleşmesi) gibi Birleşmiş Milletler programları ile yakın işbirliği içinde çalışan, dünya çapında faaliyet gösteren, kâr amacı gütmeyen ve çoklu paydaşa sahip bir kuruluştur. Global Reporting Initiative (GRI), Küresel Raporlama Rehberi ve Sürdürülebilir Raporlama Rehberi olarak da adlandırılmaktadır.

GRI, Sürdürülebilir Raporlama Rehberi genellikle dünya genelinde kabul edilen kurum performansı ile ilgili gerekli bilgiler, iletişim ve hazırlanmasına yardımcı bir rehberdir (Woods, 2003: 60)

GRI ‘ nın 7 temel performans ölçütü:

- Sosyal performans,
- Ekonomik Performans,
- Çevresel performans,
- İnsan Hakları,
- İşgücü,
- Ürün sorumluluğu ve
- Toplum’dur. (Boysen, 2009)

Kurumsal Paydaş sayısı 55 ülkeden 500 şirketi aşmış durumdadır.¹⁴

¹⁴ <http://www.sercomconsulting.com/grih.html> (Erişim Tarihi:18.11.2013)

GRI performans göstergeleri -daha önce de Sosyal Sorumluluk Düzeyleri ile ilgili başlıkta belirtilmiş olan-

- ekonomik,
- çevresel ve
- sosyal olmak üzere üç alanda ele alınmaktadır (Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Derneği Haber Bülteni, 2008: 3).

GRI;

- İşletme ve organizasyonların yatırımları, alımları ve anlaşmalarıyla ilgili kararlarını insanlığa ve ekolojiye etkisini açık şekilde sunar.
- Paydaşların ihtiyaçlarını karşılamaya ve paydaşlarla diyalogun gelişmesine yardım eder.
- İşletmenin performansının sürekli gelişmesini sağlayan bir yönetim aracıdır.
- Diğer organizasyonların raporlarıyla kıyaslama kolaylığı sağlar.
- Diğer raporlama standartları tamamlayıcı niteliktedir (Woods, 2003: 61).

Çalışmanın bu bölümünde Kurumsal Sosyal Sorumluluk kavramının ne anlama geldiği, KSS ile ilgili düzenlemelerin neler olduğu açıklanmış olup; kavramın tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan açıklamalardan da anlaşılabileceği gibi KSS, işletmeler için gün geçtikçe daha da önemli hale gelmektedir. İşletmelerin varlıklarının sürdürebilmeleri için hayatın sürdürebilirliğine duyarlı bir anlayış içinde olmaları, istekli yapılan bir eylem olmaktan çıkıp zorunluluk haline dönüşmüştür. İşletmelerin sadece KSS faaliyetlerinde bulunulmaları dahi yeterli olmamakta, yapılan faaliyetlerin işletme çevresi tarafından bilinirliğini sağlamak için raporlanması da gerekli olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurumsal Finansal Performans

1. Kurumsal Finansal Performans Kavramı ve Kurumsal Finansal Performansın Ölçülmesinin Önemi

İşletmelerde sağlıklı karar alma, planlama ve denetim işlevlerinin etkin biçimde yürütülebilmesi düzenli aralıklarla finansal analiz yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu nedenle işletme yöneticilerinin en önemli sorumlulukları arasında finansal performansın ölçülmesi ve analizi gelmektedir (Acar, 2003; 22).

Finansal analiz, işletmelerde tutulan muhasebe kayıtlarının doğal bir sonucu olarak düzenlenen bilanço ve gelir tabloları ile bu amaçla düzenlenen diğer mali tabloları çeşitli analiz tekniklerine tabi tutarak bir yorumda bulunmayı mümkün kılan önemli bir finansman tekniğidir (Özdemir, 1999: 23).

Bu durumda anlatıldığı gibi performans ölçümü:

- Çalışanların potansiyelini değerlendirmek, gelişme gerektiren yönlerini ile ilgili eğitim ihtiyaçlarını belirlemek,
- Yöneticilere örgütlerinin ne kadar başarılı olduğunu belirlemelerine ve işletmelerinin geleceği ile ilgili doğru kararlar almalarına yardımcı olmaktadır.
- İşlemlerin ve çıktıların kontrolünü, değerlendirilmesini ve gelişimini sağlar ve önceden belirlenmiş hedefler ile gerçekleşen sonuçları karşılaştırarak hedeflerden sapmaların boyutunun belirlenmesine yardımcı olur.
- Performans ölçümü sayesinde, süreçlerde geliştirilebilecek alanlar belirlenebilir, var olan verimsizliklerin nedeni ve maliyeti ortaya konabilir ve karşılaştırma yapılabilecek standartlar oluşturulabilir.

Bir işletmenin varlığını devam ettirebilmesi ve büyümesi rakipleriyle baş edebilme yeteneğine, yani rekabet gücüne bağlıdır. İşletmenin rekabet gücünün sağlıklı biçimde tesbit edilebilmesi de sözkonusu işletmenin finansal performansının ölçülmesi ve analiz edilmesini gerektirmektedir (Acar, 2003; 21).

İşletme stratejilerinin genelde finansal performansla değerlendirmeye alınmasının sebebi, işletmelerin temel ekonomik hedeflerini gerçekleştirme derecesi hakkında uygulamacılara ve araştırmacılara fikir verilmesi isteğidir (Bulut, Yılmaz ve Alpkan, 2009; 517).

İşletmelerin nihai amaçlarına ulaşmak için her alanda yüksek performans sergilemeleri gerekmektedir. Yüksek performanslı işletmelerin ortak özellikleri (Turban, 2005: 7);

- Verimlilik
- Bireysel yeteneklerin değerlendirilmesi
- Liderlik
- Yaratıcılığın takdiri
- Sürekli öğrenme
- Çalışanları geliştirme
- Sürekli gelişim
- Çok kaynaktan geri bildirim
- Müşteri odaklılık
- Değişim ve esneklik
- Belirlenmiş performans hedefleri
- Takım çalışması
- Karşılıklı etkileşim

- Çevreye saygı
- İşin niteliğinin açık ve net olması
- Sosyal sorumluluk şeklinde sıralanmaktadır.

Yüksek performans gösteren işletmelere yatırımcılar daha fazla ilgi duymaktadır. Bu işletmelerin hisse senetlerinin piyasa değeri de artmaktadır. Hisse senetlerinin piyasa değeri arttıkça işletmelere olan yatırım artar ve geri dönüşüm oranı işletme açısından olumlu bir seyir izler (Karamustafa, Varıcı ve Er, 2009: 101).

Finansal performans, aynı sektörde faaliyet gösteren işletme performansları ya da sektör ortalaması ile karşılaştırılır. Finansal performansı hesaplamanın birçok yolu vardır. Satış gelirleri, kârlılık, nakit akışları bu hesaplamalara örnek verilebilir (Coşkun, 2001: 74).

Performans ölçümünden elde edilen veriler, özellikle stratejilerin başarı düzeylerinin tespitinde dikkate alınan göstergeler olması nedeniyle, stratejik karar alma süreçlerinde de başvuru alan kritik girdileridir (Bulut, Yılmaz ve Alpkan, 2009; 515). Sermaye piyasasının gelişmesi, para- kredi kuruluşlarının fon kullandırmada daha sağlam temellere dayanma ihtiyacı ve işletmelerin büyüme eğilimi günümüzde finansal analizi son derece önemli bir konuma getirmiştir (Akgüç, 1995; 3). Çünkü yanlış seçilmiş bir performans ölçüsü sürekli olarak yanlış sinyaller göndererek yöneticileri yanlış kararlar almaya ve işletmeyi beklenenin altında sonuçlara götürür. Yanlış performans ölçümü sonuçta hissedarların zenginliğini aşındıran kaynak israfı, aşırı yatırım, beklentileri karşılamayan şirket birleşmeleri gibi durumları ortaya çıkarır. Bunun nedeni sadece yöneticilerin başarısız olması değil, performans ölçüsünün yöneticileri yanlış kararlar almaya itmesidir (Ertuğrul, 2009: 21).

İşletmenin performansı nasıl ölçülmelidir, bir başka açıdan işletmenin nihai amacı nedir, soruları, işletme finansman disiplini yüzyıllardır tartışılan, buna karşın üzerinde mutabakata varılamamış en önemli konulardan birisidir (Ertuğrul ve Karakaşoğlu, 2005: 20).

Geleneksel yöntemlere göre, finansal performans mali raporlar, muhasebe kayıtları ve oranlar gibi verilere dayalı ölçümleri öngörmektedir. Bu ölçümler, kârlılık, maliyet, satış gelirleri ve pazar payları, yatırımın geri dönüşü ile ilgili uygulamalarla

yapılmaktadır. Muhasebe tabanlı kâr ölçüleri, uzun süre finansal performansın ölçüsü olarak baskınlığını korumuştur (Ertuğrul, 2009: 19). Bu yüzden bu çalışmada da finansal performans ölçütü olarak kârlılık ölçütleri anzize tabi tutulmuştur.

2. Finansal Performans Ölçütü Olarak Kârlılık

Finansal performans sayısal bir gösterge olmakla beraber, farklı göstergeler aracılığıyla ölçümlenebilmektedir. Kurumların finansal performansını ortaya koyan birçok gösterge vardır. Kurumların kârlılığı, hisse senetlerinin piyasa fiyatı, defter değeri, sermaye hesaplama kapasitesi, aktif ve pasif kalitesi gibi göstergeler finansal performansın ölçülmesinde kullanılan göstergelerden bazılarıdır (Coşkun, 2001: 74).

Fakat karşımıza çıkan önemli bir nokta işletmelerin finansal performansının nasıl ölçülmesi gerektiğidir. Finansal performansın gerçek ve doğru göstergelerinin neler olması gerektiği finansal ekonomi kuram ve uygulamasında asırlardır tartışılmakla birlikte halen görüş birliğine varılamamıştır (Ertuğrul, 2009: 19).

Finansal analiz yada diğer bir tabirle Mali Tablolar Analizi, bir işletmenin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve finansal yönden gelişmesinin yeterli olup olmadığını saptamak ve o işletme ile ilgili geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmek için, mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesinden oluşmaktadır (Bolak, 1990: 7).

Bu değerlendirme için de birkaç teknik kullanılmaktadır. Finansal tablo analizinde en çok kullanılan teknikler dört ana başlıkta toplanabilir:

- Karşılaştırmalı (Yatay) Analiz
- Yüzde Yöntemi ile (Dikey) Analiz
- Eğilim Trend Yüzdeleri ile Analiz
- Oran (Rasyo) Analizi

Finansal oranlar uzun yıllardır pek çok çalışmanın temel verisini oluşturmuştur. Yalın muhasebe verileri yerine finansal oranların kullanılmasının altında yatan temel kaygı finansal tablolarda yer alan değerlere tek tek bakılması durumunda göz ardı edilebilecek birçok bilginin oranlar yoluyla dikkate alınmasını sağlamaktır (Benli, 2005: 15).

Finansal analizlerde en yaygın olarak kullanılan yöntem oran analizidir. Oran analizi finansal tablo verilerini, tablo rakamları ile ya da birbirleri ile ilgilendirerek firmanın finansal durumu ve performansı hakkında daha detaylı bilgi edinmek amacını güder (Bolak, 1990: 23).

Oran (Rasyo) Analizi, işletmenin geçmiş ve bugünkü durumunu değerlendirmenin yanında, denetim fonksiyonu ve planlama işlevini yerine getirmede işletme ortaklarının, işletmeye yatırım yapmak isteyen tasarruf sahiplerinin, finansman kurumlarının ve finans yöneticilerinin kullandığı temel araçlardandır (Onay, 2003: 38).

Temel olarak dört sınıfa ayrılmaktadır.

- Kârlılık oranları
- Likidite oranları
- Mali yapı oranları,
- Faaliyet oranları

Daha önce de belirtildiği gibi finansal performansın ölçütü olarak kar ölçütlerinin günümüzde etkin olarak kullanılmasından dolayı çalışmanın bu bölümünde finansal performans ölçümü kapsamında karlılık oranları ele alınacaktır.

2. 1. Kârlılık Oranları

Kârlılık oranları ile işletmenin geçmişteki kazanç gücü ve faaliyetlerinin etkinlik derecesi değerlendirilir. Kârlılık oranları, işletmelerin elde ettikleri kârın yapılan yatırım ve satışlara göre yeterli olup olmadığını ortaya koymaktadır.

İşletmenin faaliyetlerindeki verimlilik, kârlılık oranları ile ortaya konmaktadır. Bir işletmenin elde ettiği kârın ölçülü, yeterli, tatmin edici olup olmadığı konusunda değerlendirme yaparken; sermayenin alternatif kullanılış alanlarında sağlayabileceği gelir, genel ekonomik koşullardaki gelişmeler, ekonominin dönemsel olarak içinde bulunduğu çevre, aynı endüstri kolundaki benzer firmaların kâr oranları, ilgili firmanın

elde etmiş olduğu kârların son yıllarda göstermiş olduğu eğilim gibi etmenler göz önünde tutulmalıdır (Özdemir, 1999: 41).

İşletmelerde finansal amaç olarak en çok dikkat ve ilgi çeken, kâr maksimizasyonu amacı, yıllar içinde elde edilecek kârların toplamının ençoklanması olarak kabul edilebilmektedir (Bolak, 1990: 3).

2.1.1. Muhasebe Tabanlı Kârlılık Oranları

İşletmelerin mali tablolarından elde edilen kâr oranlarıdır.

- *Satışlara Göre Kârlılık* ve
- *Yatırımlara Göre Kârlılık*

olmak üzere ikiye ayrılabilir.

2.1.1.1. Satışlara göre kârlılık

Bir işletmenin gelir tablosu faaliyet sonuçlarını tutar olarak verir. Bir dönemin satışlarının bütün bu kârları sağlayacak büyüklükte olması arzulanır. Bu nedenle bu söz konusu kârlar ile net satışlar arasında ilişkiler kurularak satışların kârlılık oranları hesaplanmaya çalışılır (Özdemir, 1999: 42).

Satışlarla kâr arasında ilişkileri gösteren oranların birlikte incelenmesi, firmanın faaliyetinin ve faaliyet sonuçlarındaha iyi kavranmasına olanak sağlar (Bolak, 1990:32).

2.1.1.1.1. Net kâr marjı

Net Kâr Marjı= Dönem Net Kârı/ Net Satışlar formülüyle hesaplanır.

Bu oranın hesaplanmasında, tüm giderler ve vergiler dikkate alınarak firmanın göreceli etkinliği belirlenir. Aynı zamanda fiyatlanma, maliyet yapısı ve üretim etkinliğine ilişkin bilgi de veren net kâr marjından faaliyet performansının ölçülmesinde önemli bir gösterge olarak yararlanılmaktadır (Ceylan, 1998: 47-48).

Faaliyet kârı elde etmiş bir işletmede net satışların yüzde kaçlık bir net kârı kapsadığını

gösterir. Oran, faiz ve vergi da dahil olmak üzere bütün giderler karşılandıktan sonraki net satışların kârlılık yüzdesini verir (Özdemir, 1999: 42).

2.1.1.1.2. Faaliyet kâr marjı

İşletme faaliyetlerinin ne derece kârlı olduğunu gösteren bu oran, firmanın temel faaliyetlerden sağladığı kârın net satış tutarına bölünmesiyle hesaplanır (Ceylan, 1998; 49).

Faaliyet Kâr Marjı= Faaliyet Kârı/ Net Satışlar formülüyle hesaplanır.

İş hacmi rantabilitesi olarak nitelendirilen bu oran, bir firmanın esas faaliyetinin ne ölçüde kârlı olduğunu ortaya koyar. Bu nedenle anılan oranın yüksek olması ve yükselme eğilimi göstermesi, firma yönünden lehte yorumlanacak bir gelişmedir. Sermaya yoğun teknoloji kullanan sınai işletmelerde ve özellikle kamu hizmet işletmelerinde, bu oran ölçülü, yeterli bir kâr temini için yüksek olmalıdır (Akgüç, 1995; 71). oranın değişmesinin temel nedenleri, satış fiyatlarının değişmesi, satılan malın maliyetinin ya da satış giderlerinin artması ve satışların bileşimindeki değişiliktir (Ceylan, 1998; 49).

Faaliyet kârı olağan durumlarda (firmanın diğer gelir ve giderleri ile olağanüstü kâr ve zararlarının önemsiz olması halinde), vergi ve faizler ödendikten sonra, firmanın sahip veya sahiplerine ölçülü bir kâr sağlayacak düzeyde bulunmalıdır (Akgüç, 1995; 71). Bu oran işletmenin faaliyetlerinin kârlılığı konusunda oldukça iyi bir ölçü olmakla beraber, bu oran değerlendirilirken firmanın yöneticileri tarafından kontrol edilemeyen dış etmenler de gözönünde tutulmalıdır.

Satışlarla kâr arasında ilişkileri gösteren oranların birlikte incelenmesi, firmanın faaliyetinin ve faaliyet sonuçlarının daha iyi kavranmasına olanak sağlar. Satışlara göre kârlılığı gösteren çeşitli oranların birlikte ele alınması, sorunları tanımlamayı kolaylaştırdığı gibi, analizin hangi noktalarda derinleştirilmesi gerektiği konusunda ışık tutar (Akgüç, 1995; 71).

2.1.1.2. Yatırımlara göre kârlılık

Borçlanmanın kârlılık üzerine etkisini belirlemek amacıyla hesaplanır. Gerçekten de bir işletmenin özkaynak üzerinden kârlılığı yeterli olabilir. Ancak, işletmenin endsütrideki gerçek yerinin saptanması için, toplam varlıklarının kârlılığı önemli bir yer tutar (Ceylan, 2001: 61).

2.1.1.2.1. Özkaynak kârlılığı

Özkaynak Karlılığı= Net Kar/ Özsermaye formülüyle hesaplanır.

Bu oran her şeyden evvel işletmenin ve dolayısıyla işletme yönetiminin başarısının bir göstergesi olmaktadır. Öte yandan faiz ve vergiler karşılandıktan sonra işletme sahiplerine kârdan ne kaldığı yine bu oranla ölçülmüş olmaktadır (Berk, 2003; 52).

İşletmenin ortaklarına kâr dağıtması ve bu arada otofinansman yoluyla kârın bir kısmını işletmede bırakması, ancak bu oranın yüksek çıkması durumlarında bir devamlılık ve artış gösterecektir (Berk, 2003; 53). Oranın düşük çıkması ve diğer yıllarda da artmaması, yönetimin yetersizliği ve dolayısıyla işletmenin başarısızlığı yönünde yorumlanmaktadır.

2.1.1.2.2. Aktif kârlılığı

Aktif Karlılığı= Net Kar/ Aktif Toplamı formülüyle hesaplanır.

Net kâr, özsermayenin yani ortakların, faiz ise borç verenlerin kazancını ifade etmekte, böylece oran, işletme üzerinde hak sahibi olan her iki grubun ortalama kârlılığı hakkında fikir vermektedir (Bolak, 1990: 33).

Oran, bir işletmenin yapmış olduğu yatırımın kârlılığını başka bir deyişle toplam varlıkların ne ölçüde verimli kullanıldığını göstermek için kullanılır (Özdemir, 1999: 40).

Bir firmanın finansman şekline ve/ veya finans yapısındaki değişikliklere göre sözkonusu oran yüksek veya düşük olabilir. Geniş ölçüde yabancı kaynak kullanan, dolayısıyla ağır bir borç yükü altında bulunan firmaların ' Net Kar/ Aktif Toplamı' oranının, varlıklarının büyük bir bölümünü özkaynakları ile finanse eden firmalara

kıyasla daha düşük olması normaldir (Akgüç, 1995; 70).

2.1.2. Borsa Tabanlı Kârlılık Oranları

Borsa performans oranları olarak adlandırılan bu oranlar, işletmenin ortaklarına yeterli bir gelir sağlayıp sağlamadığını belirlemede kullanılan oranlar olarak da değerlendirilmektedir. Genellikle işletmenin muhasebe verileri dışında bilgilere ihtiyaç duyan ve işletmenin piyasa içerisindeki durumunu saptamaya çalışan kişilerin (ortak ve potansiyel yatırımcı gibi) hesapladıkları oranlardır (Kahiloğulları, 2012: 44).

- Hisse Başı Kazanç ve
- Fiyat/Kazanç Oranı

Borsa Performans Oranlarından en öne çıkan oranlardır.

2.1.2.1. Hisse başı kazanç

Oran, vergi sonrası kârın (net kârın) dolaşımdaki hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanır (Berk, 2003; 54).

$$\text{Hisse Başı Kazanç} = \text{Net Kâr} / \text{Dolaşımdaki Hisse Senedi Sayısı}$$

Anonim şirketlerde değer maksimizasyonu kavramını, hisse başına kâr maksimizasyonuna dönüştürmek mümkündür. Bir hisse başı kâr, o hisse senedinin piyasa fiyatını oluşturacaktır. Dolayısıyla, anonim şirketlerde finansal amacı, hisse senedinin piyasa fiyatının maksimizasyonu olarak ifade etmek de mümkündür.

Hisse senedi başına elde edilen gelir, bir hisse senedinin değerini etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğu için anonim şirketler açısından oranın hesaplanması yararlı olmaktadır (Berk, 2003; 54). Bu tutar, dönem kârının tamamının ortaklara dağıtılması halinde her ortağa düşen kâr payını ifade eder. Ancak sağlanan kârın tamamı dağıtılmayıp genellikle bir bölümü işletmede alıkonmaktadır. Borsanın gelişmiş olduğu ülkelerde yatırımcılar bu orana büyük önem verirler ve yüksek tutarlarda kâr payı dağıtan şirketlere yatırım yapmayı tercih ederler (Ceylan, 1998; 49).

2.1.2.2. Fiyat/Kazanç oranı

Hisse başı kazancın, hisse senedi fiyatına bölünmesi suretiyle hesaplanır (Berk, 2003; 54).

Fiyat/Kazanç Oranı= Hisse Başı Kazanç / Hisse Senedi Fiyatı

Bu oran, hisse senedi başına elde edilen kazaç ile hisse senedinin borsa değeri arasındaki ilişkiyi gösterir. Özellikle hisse senedi sahiplerini ve pay senetlerine yatırım yapmak niyetinde olan birikim sahiplerini ilgilendirir (Akgüç, 1995;).

Yatırımcıların işletmenin hisse başı kazancına karşılık hisse senedi için kaç lira ödemek istediklerini gösterir. Fiyat/Kazanç oranı, işletmeden beklenenlerin bir göstergesidir. Yüksak fiyat/Kazanç oranının Kabul edilebilmesi için, yatırımcıların , işletmenin hızlı büyüme potansiyeline inanmaları gerekir (Ceylan, 2001: 61).

Açıklanan bu oranların tek amacı finansal performans hakkında bilgi edinmek isteyenlere doğru bilgi sunmaktır. Bu yüzden de finansal performans ölçütleri ;

- Stratejik planlarla ilgili ve bunları uygulayıcı olmalı
- Örgüt hiyerarşisine uygun olmalı
- Uygulaması kolay olmalı
- Dış çevre ile uygun olmalı (rekabet v.b.)
- Karmaşık olmamalı
- İşbirliğini yatay ve dikey teşvik etmeli
- Müşterinin istekleri doğrultusunda yönlendirilmeli
- Performans sonuçlarından sorumlu olmalı
- İşlevsel birimler arasında bütünleştirilmiş olmalı
- Örgüt birimleri arasındaki haberleşmeyi sağlamalı
- Üzerinde fikir birliğine varılmış olmalı
- Anlaşılabilir olmalı
- Gerçekçi olmalı
- Kritik faktörlere odaklanmalı
- Neden ve sonuçlar arasında ilişki kurabilmeli

- Maliyetin yanı sıra kaynak ve girdilere de odaklanmalı
- Zamanında geri besleme yapabilmeli
- Geri beslemesi harekete geçirici olmalı
- Kendi kendisini ölçebilmeli
- Geleceği tahmin için veri üretebilmeli
- Amaçları olmalı
- Sınırları olmalı
- Bireysel ve örgütsel öğrenmeyi desteklemeli
- Sürekli gelişme ve ilerlemeyi teşvik etmeli
- Dışsal karşılaştırmalar için veri üretebilmeli
- Birbirleri ile çatışmamalı
- Örgütün amaç, insan, kültür ve anahtar başarı faktörleri ile uyumlu ve onları destekleyici olmalıdır ki bunlara dayanılarak verilen kararlar güvenilir olabilsin.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasının Finansal Performansına Etkisi

1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasının Finansal Performansa Etkisini

Değerlendirilmede Kullanılan Yaklaşımlar

İşletmenin yenilikçi kapasitesi sosyal sorunlara uygulanabilirse, geleneksel anlamda işletmeye maliyetli gibi görünen bir takım faaliyetler işletmeye kâr getirebilir (Özüpek, 2004: 95). Sosyal sorumluluk ahlaki bir yönelimle birlikte, bir görev üstlenmek gibidir (Peters ve Mullen, 2009: 1). Ayrıca önlemek, tedavi etmekten daha iyi olduğu için, bugünün sosyal sorunlarını belirlemedeki herhangi bir erteleme, gelecekteki sorunları büyütebilir. Bazen sosyal sorunlara tepki göstermek yerine önlem almak daha tutarlı ve daha az maliyetli olmaktadır. Bu nedenle işletmeler sosyal sorunlar ortaya çıkmadan önce proaktif, yasal, sosyal, çevresel ve itibar riski yönetimi; örgütsel ilişkinin geliştirilmesi, paydaşlarla ilişkilerin geliştirilmesi gibi işletme yararı için zorlukları benimseyerek (Huang, 2010: 641) önlemlerini alacak olursa, hem tepkiler azalacak hem de önlem almanın maliyeti azalacaktır. (Özüpek, 2004: 95-96)

Son yıllardaki yaklaşık 160 yıllık bankacılık deneyimi olan The Lehman Brothers, ABD' nin en büyük doğalgaz dağıtıcısı olan Enron ve ABD' nin en büyük ikinci telefon şirketi olan WorldCom gibi büyük işletmelerde yaşanan kurumsal skandallar daha belirgin biçimde çevreye odaklanılmasına neden olmuştur. Bu kurumsal başarısızlıklar iyi yönetim, etik, kurumsal yönetim ve ekonomik yönetim konularına dikkat çekmiştir. Aynı zamanda, işletme faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkileriyle ilgili toplum ve yatırımcılar arasındaki tartışmalar, işletmeleri istek ve beklentilerde bir dizi değişikliğe gitmeye itmektedir.

Salt kuruluşun kamuoyu gözündeki imajına katkı sağlamak amacıyla yapılan bir yardım, beraberinde çalışanlarla, satıcılarla, çevrede yaşayanlarla, ortaklarla daha iyi ilişkilerin geliştirilmesine olanak sağlayabilir. Bunun sonucu olarak da, bu faaliyetler değişik kültürel gruplara ulaşmakta, işletmenin daha etkili ve olumlu bir imaj

kazanmasında kolaylık sağlayabilir. Bir diğ er açıdan, bu tür faaliyetlerin bir reklam kampanyasından veya benzeri bir tanıtım aktivitesinden daha uzun süre akıllarda tutulabildiği ve ya atılabildiği de düşünülebilir (Gülmez, 2011: 53).

Bir işletmenin kurumsal sosyal sorumluluk - ya da, son zamanlarda, kurumsal sosyal zorunluluklar – ve finansal performans arasındaki ilişki belirgin şekilde 1960’larda konu edilmiştir. Bu ilişkiyi inceleyen ampirik çalışmalarla sosyal sorumluluk faaliyetleriyle paydaşların g   leri, zorunlulukları ve yasallıkları üzerine odaklanılarak yöneticilerin hem mali güç ve hem de motivasyon sağlaması beklenmiştir (Peloza ve Papania, 2008).

1970’lerin başında ilk defa Council of Economic Pritories  irketlerin  evre kirliliği konusunda bir çalışma yapmıştır. Söz konusu çalışma kağıt sektöründe faaliyet gösteren 24 şirketin faaliyetlerinin bir değerlendirmesidir. Çalışmada işletmelerin  evre kirliliğine etki eden faaliyetlerinin yatırımcılar tarafından nasıl algılandığı incelenmiştir. Bu  alı ma sonunda işletmelerin çevreye ne kadar duyarlı olmalarının, paydaşların gözündeki işletme değerini o derece arttığı görülmüştür (Cochran ve Wood, 1984: 43).

Yapılan her bir KSS faaliyeti paydaşların işletmeye karşı tutumlarını etkileyebilmektedir. Bu yüzden de, işletmelerin finansal performanslarıyla KSS faaliyetleri arasında ilişkinin önemli hale gelebileceği düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden işletmelerin KSS faaliyetlerini raporlaması ve bu raporlamanın değerlendirilmesi önem kazanmaktadır.

KSS raporlamasının değerlendirilmesindeki iki yaklaşım

- İtibar Endeksi ve
- İçerik Analizidir.

1.1. İtibar Endeksi

Kurumsal itibarı değerlendirmeye dönük bütün sekiz kriter kurumların sektör içindeki itibarlarının değerlendirilmesini sağlamakta ve aynı zamanda g   l  bir itibar yaratmak isteyen kurumlar için yol haritası olmaktadır (Ural, 2012: 14).

Kurumsal itibarı değerlendirmeye yönelik kriterler:

- Beğeni
- Güven
- İlişki
- Memnuniyet
- Sadakat
- Elçilik
- Gnldaşıktır.

İtibar endeksinde sosyal performansın bir ya da birkaç boyutu firma oranlarıyla ölçülmektedir (Cochran ve Wood,1984).

Kurumsal itibarı ölçmeye yönelik birçok farklı yöntem bulunmaktadır. Bunların içinde en bilinenleri Fortune Dergisi'nin yapmış olduğu "Amerika'nın En Beğenilen şirketleri" araştırması ile Reputation Institute'un RepTrak Modelidir (Ural, 2012: 11).

Türkiye İtibar Endeksi 2011, lkemizin ilk itibar endeks çalışmasıdır. İstanbul Ticaret niversitesi'nin akademik denetiminde, İtibar Atölyesi adına uluslararası araştırma şirketi Xsights tarafından yapılan bir itibar araştırmasıdır.

Türkiye İtibar Endeksi 2011 alışması, Türkiye'de 26 ilde kentsel nüfusu temsil eden 2055 kişilik bir örneklem üzerinde yapılan bir kamuoyu araştırmasıdır. Türkiye İtibar Endeksi'nde X-sights Araştırma şirketi'nin X-İtibar Modeli' ve X-Alęı Modeli'ne göre değerlendirme yapılmıştır.¹⁵

X- Alęı modeline göre İtibar Piramidini oluşturan sekiz parametre ölçüldükten sonra bu parametrelerin değerleri birbirlerine dönüşüm katsayılarıyla düzeltilerek işletmelere ait endeks puanı hesaplanır. İşletme paydaşları da belirlendikten sonra paydaşların sosyal algısı

- Kurumsal,
- Finansal,

¹⁵ <http://xsights.co.uk/2011/itibar-yonetiminde-ilk-adim-kurumsal-itibar-ve-algi-arastirmalari/>

- Duygusal ve
- Sosyal

olmak üzere dört boyutta firmanın itibarı değerlendirilmektedir.

Şekil 1’de İtibar piramidi parametreleri ve değerlendirme boyutları yer almaktadır.

İTİBAR PİRAMİDİ PARAMETRELERİ	DEĞERLENDİRME BOYUTLARI
• Beğeni • Güven • İlişki • Memnuniyet • Sadakat • Elçilik • Gönüldaşlık	• Kurumsal • Finansal • Duygusal • Sosyal

Şekil 1. İtibar Piramidi Parametreleri ve Değerlendirme Boyutları

1.2.İçerik Analizi

KSS’ yi ölçmede ikinci yaklaşım içerik analizidir. İçerik analizi, sözlü veya yazılı materyallerin sistemli bir biçimde analize tabi tutulup, yazılan ya da söylenenlerin belirli kurallar doğrultusunda kodlanarak, kategorileştirilerek sayısallaştırılması ve ne sıklıkla kullanıldıkları veya tekrar edildiklerini tespit etme sürecidir (Gökçe, 2006: 19).

İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Normalde, içerik analizinde farklı işletmelerin KSS faaliyetlerinin raporlanmasının derecesi, özellikle yıllık raporlar kullanılarak ölçülür.

İçerik analizinin 2 avantajı vardır. Birinci avantajı değişkenler subjektif olarak seçmiş olsalar da prosedürün sonuç olarak objektif olmasıdır. İkinci avantajı bu tekniğin daha mekanik yani daha büyük ölçekli işletmelere uygulanmasının mümkün olmasıdır. Fakat değişkenlerin subjektif seçiminden ötürü içerik analizinin de sakıncaları vardır. Çünkü, içerik analizi sadece işletmelerin verdikleri beyanlara göre yapılır ve bu beyanlar aslında

doğruyu yansıtmıyor olabilir. En iyi ihtimalle bu sorunların farkında olan işletmeler bu gibi riskleri göz önünde bulundurarak beyanlarda bulunacaklardır (Cochran ve Wood,1984: 47).

2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Finansal Performans Arasındaki İlişkiyi Tespit Etmeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

1972 ve 2002 yılları arasındaki çalışmaların birçoğu sosyal tutum ve finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemiştir Kurumsal sosyal sorumluk ve finansal performans arasındaki ilişkiyle ilgili bazı çalışmalar pozitif etki, bazı çalışmalar negatif etki ve bazıları ise belirgin bir ilişki bulamamışlardır (Paskert, 2008: 54).

Aupperle ve diğerleri (1985) KSS ve kârlılık arasındaki ilişkiyi bir yıldan beş yıla kadar olan süreyle araştırmışlar ve yönetimin eğilimi ve sosyal sorumluluk arasında herhangi bir ilişkiye rastlamamışlardır (Peters ve Mullen, 2009: 1).

McGuire ve diğerleri (1988) hisse senedi getirisi ve muhasebe tabanlı performans ölçülerinin KSS faaliyetleri ile ilgili olduğunu fakat iyi performans geçmişine sahip olmanın bir firmanın mevcut finansal performansını etkilemediğini bulmuşlardır (Nelling ve Webb, 2009: 198).

Pava and Krausz 1992 ve 1996 yılları arasında yapılan 21 çalışmayı incelemişler ve 12 çalışmada pozitif ilişki olduğunu, 8 inde belirli bir ilişki saptayamamış, yalnızca birinde negatif ilişki saptamışlardır. Bu araştırmalar KSS ve finansal performans arasında pozitif bir ilişki olduğunu net şekilde tahmin edilemeyeceğini göstermiştir. Pava and Krausz çalışmalarını KSS düzeyleri yüksek firmaların finansal performansların pozitif yönde daha çok etkilendiği şeklinde özetlemişlerdir (Pava and Krausz, 1996).

Griffin ve Mahon (1997)' de yaptıkları çalışmada 25 yıllık faaliyet şirket verileri üzerinde sosyal performans ve ekonomik performans ölçmeye yönelik bir çalışma yapmışlardır. Ekonomik oran olarak Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı, satışlardaki artış, ortalama satış rakamlarını kullanmışlardır. Bu çalışmada sosyal sorumluluğu

ölçmede kullanılan verilerin yetersiz olduğu sonucuna varmışlardır (Griffin ve Mahon, 1997).

Waddock ve Graves (1997) işverenler, müşteriler ve toplum gibi gruplarla ilişkilerin zorluğuna bakıldığında yatırımcılarla daha pozitif bir ilişki olduğunu savunmuşlardır (Peters ve Mullen, 2009: 1). Buna ek olarak, iyi sosyal performansa ve iyi yönetim faaliyetlerinin güçlü bir finansal performansı sağlamayla ilişkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Hillman ve Keim (2001)' de KSS arttıkça finansal performansın da aynı şekilde etkilendiğini bulmuşlardır. (Nelling ve Webb, 2009: 198).

Margolis and Walsh (2003) 127 şirket üzerine yaptıkları çalışmada birçok oranda kurumsal sosyal sorumluluk ve finansal performans arasında pozitif bir ilişkinin görülmekle birlikte, 7 şirkette negatif bir ilişki gözlemlendiği, geriye kalan çalışmalarda ise karışık sonuçlar çıktığını raporlamışlardır. Bu çalışmaların birçoğu finansal performansta yalnız muhasebe kayıtları ve sektör ölçütlerini kullanarak yapılan çalışmalar olmuştur (Paskert, 2008: 54).

Montabon ve diğerleri (2007) çalışmalarında çevresel yönetim faaliyetleri ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemek için 45 firmanın kurumsal raporu üzerinde içerik analizi yapmışlardır. Analiz sonucunda çevresel yönetim uygulaması ile firma performansı arasında pozitif ve güçlü bir ilişki bulmuşlardır (Aras, Aybars ve Kutlu, 2009: 230).

Nelling ve Webb (2009) sosyal performansın ölçüleri ve finansal performans arasında nedensellik ilişkisi olduğuna dair bazı kanıtlar bulmuşlarsa da, KSS faaliyetlerinin bir firmanın finansal performansında değişikliklere neden olmadığını görmüşlerdir (Nelling ve Webb, 2009: 198). Her KSS uygulamasında bulunan işletme yüksek kârlara sahip olamamaktadır. Çeşitli kurumsal sosyal sorumluluk çalışmalarının etkileri ampirik çalışmalarla değişken ve çelişkili sonuçlar gösterse de çevre kirliliğini azaltma ya da kurumsal itibar açısından finansal kazanç getirmektedir (Peters ve Mullen, 2009: 1).

Tablo 1' de KSS ve finansal performans arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik yapılmış başlıca çalışmalar yer almaktadır.

Tablo 1. KSS ve Finansal Performans Arasındaki İlişki Üzerine Yapılmış Araştırmalar

Yazarlar	Kullanılan Göstergeler	Sonuçlar
McGuire ve diğerleri (1988)	KSS faaliyetleri - Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı, Satışlardaki artış, Ortalama Satış Rakamları	İlişki saptanamamıştır.
Pava ve Krausz (1996)	Ampirik çalışma analizi	12 işletmede pozitif etki, 8 işletmede negatif etki, 1 işletmede ise herhangi bir ilişki saptanamamıştır.
Waddock ve Graves (1997)	KSS algısı- Borsa verileri	Yatırımcılarla ilişkide pozitif ilişki
Griffin ve Mahon (1997)	KLD değerlemesi- Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı, Satışlardaki artış, Ortalama Satış Rakamları	Pozitif İlişki
Ortlitzky ve diğerleri (2003)	KSS raporları- Muhasebe ve Pazar tabanlı ölçütler	Pozitif İlişki
Brine ve diğerleri (2006)	Sorumluluk raporları analizi- Satış kârlılığı, Aktif kârlılığı, Özkaynak kârlılığı	İlişki saptanamamıştır
Firiori ve diğerleri (2007)	KSS raporları analizi – Hisse fiyatları	İlişki saptanamamıştır
Mackey ve diğerleri	KSS yatırımları- Ekonomik değer	Arz ve talep üzerinde farklı sonuçlar görülmüştür.
Montabon ve diğerleri (2007)	KSS raporları- Yatırım getiri oranı, Satışlardaki artış	Pozitif İlişki
Chatterji ve diğerleri (2008)	KLD değerlemesi- Şirket rasyoları	Pozitif İlişki
Ngwakwe (2009)	Çevresel faaliyetler üzerine araştırma-	Pozitif İlişki
Nelling ve Webb (2009)	KLD değerlemesi- Şirket rasyoları	İlişki saptanamamıştır

Kaynak: Aras, Aybars ve Kutlu, 2009: 232, Nelling ve Webb, 2009: 198, Pava ve Krausz, 1996, Griffin ve Mahon, 1997, Peters ve Mullen, 2009: 1

Yapılan alışmalarda KSS faaliyetleri ile finansal performans arasında pozitif ilişkili olduğu görülse de, **net bir sonuca varılamamıştır**. Bu konu üzerine çalışma yapmış yazarların ortak kanaati, net sonuca varılmasa da yüksek performanslı şirketlerde bu ilişkinin pozitif yönde ve daha güçlü olduğudur. Fakat açıkça görülmektedir ki, işletmeler tüm toplum ve çevreye karşı sorumlu davranmalı ve bu yöndeki faaliyetlerini de şeffaf bir şekilde raporlamalıdır. Çünkü artık paydaşlar işletmelerin hesapverebilir nitelikte olup olmadıklarıyla çok ilgilenmekte ve bu yönde bir eğilim grmediklerinde işletmeleri boykota varan eylemlerde bulunmaktadırlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİST’te İşlem Gören Çimento Şirketlerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamaları ile Karlılıkları Arasındaki İlişki

1. Giriş

Son yıllarda sorumluluk anlayışında ortaya çıkan değişiklikler, işletmelerin de kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında faaliyetlerini raporlamalarında gelişme göstermelerini sağlamıştır. Bu bakış açısı da işletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetlerini raporlamalarını gerekli kılmaktadır. İşletmeler de yasal düzenlemelerin de etkisiyle KSS faaliyetlerini faaliyet raporlarında ya da ayrı bir rapor olarak raporlamaktadırlar. İşletmeler gönüllü olarak yapmakta oldukları sosyal sorumluluk faaliyetlerini şeffaflık ve hesapverebilirlik anlayışı içerisinde genellikle faaliyet raporlarında olmak üzere bir rapor şeklinde yayımlamaktadırlar. Çünkü tüm paydaşlar işletmelerin faaliyet konuları dışında neler yaptıklarından da haberdar olmak istemektedirler. Raporlamada bulunmamak ya da aleyhte çıkan olumsuz haberlerden ötürü şirketin itibarının zedelenmesi, müşterilerin satın alma tercihlerinde değişiklik olması hatta yatırımcıların yatırım kararlarında değişiklik olması işletmelerin bu konuya daha çok önem vermelerine neden olmuştur.

2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlıkları

Çalışmanın bu bölümünde Borsa İstanbul’da işlem gören çimento şirketlerinin kurumsal sosyal sorumluluk raporlamaları ile şirketlerin kârlılıkları arasındaki ilişkinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla söz konusu 15 şirketin 2006-2012 yılları arasındaki 7 yıllık dönem sonu tablolarındaki bazı kalemler oran analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen finansal oranlar ile şirketlerin **faaliyet raporlarında raporlanmış olan sosyal sorumluluk faaliyetleri** arasında ilişkinin ortaya konulabilmesi için Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Çalışmada 2012 yılı itibari ile BİST’ te işlem gören ve verisi eksik olmayan çimento sektörü firmaları analize tabi tutulmuştur. BİST’ te işlem gören 13 çimento sektörü

firması analize tabi tutulmuşken; Batisöke Söke Çimento Sanayii Ticaret A. Ş. KSS'ye ilişkin raporlama hep aynı raporu sunmuş olduğundan, Batıçim Batı Anadolu Çimento A. Ş.'nin ise faaliyet raporlarında KSS' ye ilişkin raporlamada bulunmamasından ötürü analize dahil edilememiştir.

Analize tabi tutulan BİST'te işlem gören çimento şirketleri:

- Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Aslan Çimento A.Ş.
- Bolu Çimento Sanayii A.Ş.
- Bursa Çimento Fabrikası A.Ş.
- Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.
- Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Konya Çimento Sanayi A.Ş.
- Mardin Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Nuh Çimento Sanayi A.Ş.
- Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş'dir.

3. Çimento Sektörünün Çevreye Etkileri Hakkında Genel Bilgi

Türk Çimento sektöründe 48 adet entegre tesis, 19 adet öğütme-paketleme tesisi olmak üzere toplam 67 çimento fabrikasıyla 15.000 kişiye istihdam yaratmaktadır. Üretimin büyük kısmı 6 firma tarafından gerçekleştirilmektedir (Çimento Sektörü Raporu, 2012/2: 10).

Çimento, esas olarak, doğal kalker taşları ve kil karışımının yüksek sıcaklıkta ısıtıldıktan sonra öğütülmesi ile elde edilen hidrolik bir bağlayıcı malzeme olarak tanımlanır ¹⁶.

¹⁶ <http://www.tcma.org.tr/index.php?page=icerikgoster&menuID=54> (Erişim tarihi: 20.07.2013)

Çeşitli tip çimento üretimi için öğütmede %20-100 oranlarında klinker kullanılmakta, öğütme işlemi sırasındaki klinker miktarı ve diğer katkı maddelerinin oranına göre çeşitli çimento tipleri oluşturulmaktadır.

Çimento klinkeri ortalama %70 kalker ve %30 kil içeren hammadde karışımının öğütüldükten sonra yüksek sıcaklıklarda pişirilmesi ile elde edilmektedir. Çimento üretiminde kullanılan ana hammaddeler ülkemizde kireçtaşı ve marndır. Marn, doğal olarak bu bileşimi taşıdığından veya bu bileşime çok yakın olduğundan ideal çimento malzemesidir. (Gülen ve Yalap, 2003: 41).

Çimento imalatı esnasında çimento klinkerlerini yakmak için kullanılan döner fırınlarında meydana gelen gazlar, öğütülmüş kireçtaşı ve çimento tozları bu endüstride çevreye yayılan en önemli kirleticilerdir. Çimento fabrikalarının bilinen bu etkilerinin yanı sıra belki de üzerinde durulmayan en önemli etkisi çevreye kadmiyum elementi yaymasıdır. Çevreye yayılan kadmiyum toprakta birikmekte, böylece geçip daha sonra besin zinciri ile insanlar tarafından tüketilmektedir.¹⁷

Dünyada çimento üretiminin artmasına paralel olarak, alternatif yakıtların kullanılması sonucunda; gittikçe artan düzeylerde kalıcı organik kirleticilerin parçalanmaya dirençli biyoakümülatif (vücutta birikme özelliği olan) toksik kimyasalların ve istenmeyen yan ürünlerinin doğaya salınımı da artmakta, çevre ve insan sağlığı açısından doğrudan ve dolaylı maruziyetler (gıda zincirine girerek) nedeniyle çok büyük zararların oluşumu riski de giderek büyümektedir.

Dünyadaki insan kaynaklı karbondioksit emisyonunun % 5'i çimento endüstrisi kaynaklıdır.¹⁸Türkiye, 2011 yılı istatistiklerine göre çimento üretiminde Avrupa birincisi, Dünyada ise ilk beştedir. Bu çapta bir üretim çevresel, sosyal ve ekonomik

¹⁷ <http://www.ovamadokunma.com/index.php/makaleler/okuyucu-makaleleri/105-cimento-fabrikalar-n-cenvreye-muhtemel-etkileri-> (Erişim tarihi: 20.07.2013)

¹⁸ http://halksagligi.med.ege.edu.tr/seminerler/2006-07/CimentoSanayii_Cevre_InsanSagligi_AOK.pdf (Erişim tarihi: 20.07.2013)

sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle son yıllarda çimento endüstrisinde “sürdürülebilir üretim anlayışı” oluşmaya başlamıştır. Çimento üretimi sonucu açığa çıkan karbondioksit emisyonunu azaltmak ve doğal kaynakları daha verimli kullanmak için alternatif yakıt ve alternatif hammadde kullanımı giderek artmaktadır (Engin, Tarhan ve Kumbaracıbaşı, 2011: 155).

Çimento üretiminin çevre kirliliği alanında potansiyel bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Özellikle çevreye yaydığı toz emisyonları bakımından diğer sanayi tesisleri ile kıyaslanmayacak kadar çevreyi olumsuz etkilemektedir. Çimento üretiminde kaçınılmaz bir toz oluşumu söz konusudur. Çimento endüstrisinin partüktiler hava kirleticileri arasında başta gelmektedir.¹⁹ Çimento endüstrisinin partüktiler hava kirleticileri arasında başta gelmesinden ötürü bu çalışmada BİST’ te işlem gören çimento şirketlerin verileri üzerine analiz yapılmıştır.

4. Analiz, Bulgu ve Yorum

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma çevreye zararlarının oldukça fazla olduğu bilinen bir endüstri olan çimento sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin sosyal sorumluluk faaliyetlerini raporlamalarının ile işletmelerin kârlılıkları arasında nasıl bir ilişki olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Bu amaçla finansal oranların hesaplanmasında yıllık gelir tablosu ve bilançodaki hesap kalemleri kullanılmıştır. Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ilişkin veriler ise faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Yıllık faaliyet raporları sosyal sorumluluk kriterlerinin varlığının saptanması amacıyla ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Analizde gelir tablosu, bilanço ve faaliyet raporlarının incelenmesinin nedeni ise bu raporların her şirket tarafından düzenli olarak çıkarılan tablolar olmalarıdır.

Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ilişkin veriler faaliyet raporlarında belirtilmiş olan sosyal sorumluluk faaliyetlerinin sayılmasıyla elde edilmiştir. Elde edilen finansal

¹⁹ <http://www.hazarsam.com/doc/oku/251/projelerimiz/cimento-fabrikasii-yer-degisikligi-kampanyasi/>
(Erişim Tarihi: 14.06.2013)

oranlar ve KSS faaliyet sayılarının analiz programına (SPSS 19.0) girişı yapılmış ve spearman korelasyon analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Verilerin girişinde ve analizinde kullanılan kriterler;

- Global Reporting Inivitate (GRI) ve
- Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Beyanında yer alan kriterlerin bir sentezi

olarak geliştirilmiştir.

Bu kriterler;

- İnsan Kaynaklarına Katkı
- Topluma Katkı
- Çevreye Katkı
- Eğitime Katkı olarak belirlenmiştir.

İnsan Kaynaklarına Katkı kriterinde değeriendirilen açıklamalar;

- Çalışanların eğitimi (eğitim programları ile çalışanların eğitilmesi ve eğitim kurumlarında eğitim gören çalışanlara finansal yardımlara da bulunulduğuna yönelik açıklamalar).

- Çalışanlara yapılan yardım ve ödemelere ilişkin açıklamalar.

- Çalışanların işletmedeki sosyal faaliyetlere katılmalarının desteklendiğine ilişkin açıklamalar.

- Ürün/mal/hizmet kalitesinin belirli standartları karşıladığına ilişkin açıklamalar

ve kalite ile ilgili alınan ödüle ilişkin açıklamalar.

- Çalışanların sağlığı ve güvenliği (alışma ortamındaki risklerin ve kirliliğin

ortadan kaldırılması veya azaltılmasına yönelik açıklamalar, çalışanların güvenliğinin ve fiziksel ve ruhsal sağlığının iyileştirilmesine yönelik açıklamalar, iş kazası istatistiklerine ilişkin açıklamalar, işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili standartlara uyum, iş güvenliği ödülü alınması, is güvenliğinin arttırılması amacıyla yapılan araştırmalar ve uygulamalara ilişkin açıklamalar) (Başar ve Başar, 2006: 221) şeklinde dir.

Topluma Katkı kriterinde değ erlendirilen açıklamalar;

- Toplumda yardıma ihtiyacı olan kişi ya da kurumlara yapılan yardım ve ödemelere ilişkin açıklamalar.
- Spor faaliyetlerine ve sporculara ilişkin sponsorluk faaliyetlerine ilişkin açıklamalar.
- Yapılan sergi, tiyatro, yarışmalar ve bunun gibi sosyal etkinliklerin düzenlenmesine ilişkin açıklamalar.
- Düzenlenen sergi, tiyatro, yarışmalar ve bunun gibi sosyal etkinliklere verilen desteklere ilişkin açıklamalar.
- Toplumun bilgilendirmek amacıyla gerçekleştirilen seminer ve kongreler düzenlenmesine ilişkin açıklamalar.
- Toplumun bilgilendirmek amacıyla düzenlenen seminer ve kongrelere verilen desteklere ilişkin açıklamalar şeklidedir.

Çevreye Katkı kriterinde değ erlendirilen açıklamalar;

- Kaynakların korunması ve verimliliği artırma çalışmaları sayesinde sağlanan enerji tasarrufuna ilişkin açıklamalar.
- Korunan ya da iyileştirilen doğal yaşam alanları (GRI) hakkında bilgiler.
- İşletmeler  evre için önceden alınması gereken önlemler ve gerekli duyarlılığı gösterip, mücadele etmelerine ilişkin açıklamalar.
- Çevresel sorumluluğu arttıracak her türlü faaliyete ve oluşuma verilen desteklere ilişkin açıklamalar.
-  evre dostu teknolojilerin yayılmasına ve gelişmesine yardımcı olacak uygulamalara destek verilmesine ilişkin açıklamalar (Yılmaz, 2010: 126) şeklindedir.

Eğitime Katkı kriterinde değ erlendirilen açıklamalar;

- Öğrencilere staj imkanı sağlanması, teknik geziler düzenlenmesine ilişkin açıklamalar.
- Dar gelirli öğrencilerin eğitimlerinin sağlanması için yapılan yardım ve ödemelere ilişkin açıklamalar.
- Eğitimin daha iyi sağlanabilmesi için yapılan yardım ve ödemelere ilişkin

açıklamalar şeklindedir.

Bu kriterler kapsamında işletmelerin faaliyet raporlarında raporlanmış KSS faaliyet sayılarının Özkaynak Kârlılığı Oranı, Aktif Kârlılığı Oranı, Net Kâr Marjı, Faaliyet Kâr Marjı, Hisse Başı Kazanç ve Fiyat/Kazanç Oranları ile arasındaki ilişki saptanmaya çalışılmıştır.

Şekil 2’ de belirlenen KSS kriterleri ile analize tabi tutulan finansal performans göstergeleri gösterilmektedir.

KSS RAPORLAMASINDAKİ KRİTERLERİ	ANALİZE TABİ TUTULAN FİNANSAL PERFORMANS GÖSTERGELERİ
• İnsan kaynaklarına Katkı • Topluma Katkı • Çevreye Katkı • Eğitime Katkı	• Hisse Başı Kazanç • Özkaynak Kârlılığı • Aktif Kârlılığı • Net Kâr Marjı • Faaliyet Kâr Majı • Fiyat/ Kazanç Oranı

Şekil 2. KSS Raporlama Kriterleri ve Analize Tabi Tutulan Finansal Performans Göstergeleri

Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ilişkin veriler faaliyet raporlarında belirtilmiş olan sosyal sorumluluk faaliyetlerinin sayılmasıyla elde edilmiştir. Elde edilen finansal oranlar ve KSS faaliyet sayılarının analiz programına girişi yapılmıştır.

4.2. Analiz Sonuçları

4.2.1. Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

21 Şubat 1991 tarihinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (şu anki ismiyle Borsa İstanbul) (İ.M.K.B.);

- A Grubu için **ADANA**,
- B Grubu için **ADBGR**,
- C Grubu için **ADNAC** kodu ile işlem görmeye başlamıştır²⁰

Tablo.2' de Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo.2 Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	5	1	2	4
2007	4	5	4	3
2008	2	3	4	1
2009	3	5	2	1
2010	5	3	2	1
2011	7	2	1	1
2012	8	1	3	

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- Çalışan memnuniyet anketi,
- Öneri kutuları,
- Elektronik öneri sistemi,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,

²⁰ <http://www.adanacimento.com.tr> (Erişim Tarihi: 14.06.2013).

- Çalışanlara yönelik açık kapı şenlikleri,
- Futbol ve yüzme turnuvaları gibi faaliyetler düzenlendiği raporlanmıştır.

Topluma Katkı kapsamında,

- Sokak Çocuklarını Koruma Derneğine yapılan bağış

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- TEMA Vakfı ile ortak yürütülen çalışmalar ve ağaç dikimi

Eğitime Katkı kapsamında,

- Eğitim kurumlarına yapılan bağışlar,
- Öğrencilere sağlanan burs ve staj imkanları,
- Düzenlenen teknik geziler gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 3'te Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo: 3. Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ (A)	Korelasyon katsayısı (r)	,114	,059	,269	,826(*)
	Anlamlılık Düzeyi (p)	,808	,900	,560	,043
HİSSE BAŞI KAZANÇ (B)	Korelasyon katsayısı	,116	,056	,264	,829(*)
	Anlamlılık Düzeyi	,805	,906	,567	,041
HİSSE BAŞI KAZANÇ (C)	Korelasyon katsayısı	,108	,074	,237	,835(*)
	Anlamlılık Düzeyi	,818	,875	,609	,038
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,461	,247	,706	,736
	Anlamlılık Düzeyi	,298	,594	,076	,095
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,480	,277	,694	,744
	Anlamlılık Düzeyi	,114	,059	,269	,090
NET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,274	,243	,548	,843*
	Anlamlılık Düzeyi	,552	,600	,203	,035
FAALİYET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,216	,155	,318	,948(**)
	Anlamlılık Düzeyi	,641	,741	,487	,004
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,380	-,074	-,747	-,423
	Anlamlılık Düzeyi	,401	,874	,054	,403

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç (A) Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= 0,114$), Topluma Katkı ($r= 0,59$), Çevreye Katkı ($r= 0,269$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Eğitime Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p< 0,43$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0,826$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Hisse Başı Kazanç (B) Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= 0,114$), Topluma Katkı ($r= 0,56$), Çevreye Katkı ($r= 0,264$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p< 0,41$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0,829$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Hisse Başı Kazanç (C) Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= 0,108$), Topluma Katkı ($r= 0,74$), Çevreye Katkı ($r= 0,237$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p< 0,38$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0,835$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= -0,461$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,247$), Çevreye Katkı ($r= 0,706$), Eğitime Katkı ($r= 0,736$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılığı Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= -0,480$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,277$), Çevreye Katkı ($r= 0,694$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r= 0,744$) arasında ise orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= -0,218$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,0243$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki

vardır. Çevreye Katkı ($r= 0,548$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p< 035$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0, 843$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= -0, 216$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,155$) ile arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= 0,318$) arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise % 99 güvenilirlikle $p< 004$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0, 948$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Fiyat/ Kazanç Oranının;

Topluma Katkı ($r= -0,074$) ile arasında ise düşük düzeyde negatif bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r= -0,423$) ile arasında ise orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= -0,747$) arasında yüksek düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= 0,380$) arasında ise orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin eğitime katkı kapsamındaki KSS raporlaması Hisse Senedi (A), (B) ve (C), Aktif Kârlılığı, Net Kâr Marjı oranlarında yüksek düzeyde, Faaliyet Kâr Marjı oranında ise çok yüksek düzeyde pozitif ilişki görülmektedir. Ayrıca, Hisse Başı Kazanç Oranlarının her KSS kriteri arasında pozitif ilişkili olduğu görülmektedir.

4.2.2. Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

24 Mart 1954 tarihinde kurulmuş olup, 27.03.1991 yılından beri İMKB'de işlem görmektedir.²¹

²¹ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Tablo 4’ te Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 4. Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ’nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006		1		1
2007	2		1	
2008	2		1	
2009	2		1	
2010	2	1	1	
2011	2	5	2	1
2012		4		2

Faaliyet raporlarında aleyhte dava veya bildirim olamadığı belirtilmiştir.

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi

Topluma Katkı kapsamında,

- Yapılan bağış ve yardımlar

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi

Eğitime Katkı kapsamında,

- Eğitim kurumlarına yapılan bağış ve yardımlar gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 5’ te Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 5. Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,579	-,268	-,502
	Anlamlılık Düzeyi	,421	,663	,666
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,802	-,721	-,598
	Anlamlılık Düzeyi	,198	,170	,592
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,815	-,741	-,559
	Anlamlılık Düzeyi	,185	,152	,623
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,413	,601	,189
	Anlamlılık Düzeyi	,587	,284	,879
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,434	-,254	-,663
	Anlamlılık Düzeyi	,566	,680	,539
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,399	-,335	1,00 ^(**)
	Anlamlılık Düzeyi	,601	,582	,003

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

İnsan Kaynaklarına Katkı kriterinde raporlanan faaliyetler 2006- 2012 yılları arasında bir değişiklik göstermediğinden analize dahil edilememiştir.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,502$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Topluma Katkı ($r = -0,579$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,502$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,802$) ve Çevreye Katkı ($r = 0,283$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,598$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılığı Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,815$) ve Çevreye Katkı ($r = -0,741$) ile arasında yüksek düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,559$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Eğitime Katkı ($r = 0,189$) ile arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,413$) ve Çevreye Katkı ($r = 0,601$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,663$) ile arasında yüksek düzeyde negatif bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = -0,254$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = -0,434$) ile arasında ise orta düzeyde negatif bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,335$), arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,339$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 99 güvenilrlikle $p < 003$ anlamlılık düzeyinde ($r = 1,00$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Şirket verilerine uygulanan Korelasyon Analizinde sonuç olarak Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin Hisse Başı Kazanç, Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı ve Faaliyet

Kâr Marjı oranları ile KSS raporlaması ile arasında negatif ilişki görülmektedir. Ancak Net Kâr Marjı oranı ile KSS raporlaması ile arasında pozitif ilişkiye rastlanmıştır. Fiyat/Kazanç oranında ile eğitime katkı kriteri çok yüksek düzeyde ilişkilidir.

4.2.3. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS raporlaması ile kârlılığ arasındaki ilişki

Akçimento (kuruluşu 1967) ve Çanakkale Çimento (kuruluşu 1974)’nin 1996 yılında birleşmesi sonucunda kurulmuş olup²²; 30.09.1996 tarihinden itibaren İMKB’ de işlem görmektedir.²³

Tablo 6’ da Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 6. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ’nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	3	4	4	4
2007	3	5	5	7
2008	3	3	2	10
2009	2	2	2	14
2010	1	2	1	13
2011	4	5	6	27
2012	5	6	7	35

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,

²² <http://www.akcansa.com.tr/kurumsal/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 14.06.2013).

²³ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

- İş değerlendirme sistemi,
- Çalışanlara yönelik futbol turnuvaları,

Topluma Katkı kapsamında,

- Çanakkale Truva kazılarına destek,
- Dalış rekortmeni Devrim Cenk Ulusoy’a sponsorluk,
- Kùltür, sanat festivallerine sponsorluk,
- Sabancı Vakfına destek,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- Ağaç dikimi,
- Alternatif yakıt kullanımı,
- Dünya Çevre Günü kutlama faaliyetleri,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Büyükçekmece Fatih Sultan Mehmet Okulu’nun yeniden inşası,
- Eğitim programları,
- Teknik geziler,
- Bildiriler yayınlamak gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 7’ de Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 7. Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLAR I KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	,441	,659	,555	-,267
	Anlamlılık Düzeyi	,321	,108	,196	,562
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,319	-,012	-,068	-,726
	Anlamlılık Düzeyi	,485	,980	,885	,065
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,095	-,100	-,029	-,441
	Anlamlılık Düzeyi	,840	,831	,951	,321
NET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,030	,142	,030	-,277
	Anlamlılık Düzeyi	,949	,762	,950	,548
FAALİYET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	,155	,318	,196	-,613
	Anlamlılık Düzeyi	,740	,487	,673	,144
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	-,395	-,336	-,225	,344
	Anlamlılık Düzeyi	,380	,461	,627	,450

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı (r= 0,441), Topluma Katkı (r= 0,659), Çevreye Katkı (r= 0,551) arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise (r= -0, 267) düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılığı Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,012$), Çevreye Katkı ($r = -0,068$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,319$) arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,726$) arasında yüksek düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,095$), Topluma Katkı ($r = -0,100$), Çevreye Katkı ($r = -0,29$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,441$) arasında ise orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,030$) ve Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = -0,277$) düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,142$) ve Çevreye Katkı ($r = 0,030$) ile arasında ise düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,613$) ile arasında orta düzeyde negatif ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,155$) ve Topluma Katkı ($r = 0,196$) ile arasında ise düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = 0,318$) orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,225$) ile arasında düşük düzeyde negatif ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,395$) ve Topluma Katkı ($r = -0,336$) ile arasında ise orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = 0,344$) orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Özkaynak Kârlılığı ve Aktif Kârlılığı oranları ile KSS raporlamaları arasında negatif yönde ilişki görülmekle birlikte, diğer finansal oranlarla belirgin bir ilişki saptanamamıştır. Hiçbir oranla KSS raporlaması arasında çok güçlü bir ilişki görülmemektedir.

4.3.4. Aslan Çimento A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

1919 yılında kurulmuş olan şirket, İkinci Dünya Savaşı sırasında yakıt darboğazı nedeniyle üretimini geçici olarak durduran fabrika, 1947 yılında tekrar faaliyetine başladı.²⁴ Şirket 25.02.1986 yılından beri İMKB' de işlem görmektedir²⁵

Tablo 8' de Aslan Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 8. Aslan Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	6	1	3	1
2007	7	1	4	2
2008	7	3	3	2
2009	2	1	4	3
2010	1	1	4	3
2011	1	1	4	1
2012	6	1	1	2

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kişisel gelişim ve mesleki gelişim kapsamında eğitimler,

Topluma Katkı kapsamında,

- 23 Nisan günlerinde tiyatro ve eğlence düzenlenmesi, bağış ve yardımlar,

Çevreye Katkı kapsamında,

²⁴ <http://www.aslancimento.com.tr/tr/hakkimizda/aslan-cimento-hakkinda> (Erişim Tarihi: 14.06.2013)

²⁵ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Geçici atık deposu,
- Atık kağıt toplamaya yönelik çalışmalar,
- Elektro filtre,
- Torbalı fitle kullanımı,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Öğrencilere giysi ve kırtasiye yardımı,
- “Şimdi Okullu Olduk” projesine destek,
- Darıca İlköğretim Okulu’nun inşaatına ve sonrasında da destek verilmesi,
- Eğitim seminerleri düzenlenmesi gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 9’ da Aslan Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 9. Aslan Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLA RI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	,636	,028	-,096	-,597
	Anlamlılık Düzeyi	,125	,952	,838	,157
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	,622	,007	-,369	-,655
	Anlamlılık Düzeyi	,136	,987	,415	,110
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	,639	-,070	-,425	-,679
	Anlamlılık Düzeyi	,122	,882	,342	,093
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,262	-,054	-,700	-,454
	Anlamlılık Düzeyi	,571	,909	,080	,306
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,246	-,129	-,709	-,409
	Anlamlılık Düzeyi	,638	,808	,115	,421
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	-,653	-,344	-,023	-,079
	Anlamlılık Düzeyi	,112	,450	,960	,866

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,096$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = -0,597$) orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,636$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,028$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılığı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,369$), Eğitime Katkı ($r = -0,655$) arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,007$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = 0,622$) arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,070$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = -0,425$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,679$) ile arasında ise orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,639$), arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,700$) arasında yüksak düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = -0,454$) orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = -0,054$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,262$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,709$) arasında yüksak düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = -0,409$) orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = -0,129$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,246$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,0,23$) ve Eğitime Katkı ile arasında ($r = -0,079$) arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = -0,344$) ve İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,653$) ile arasında ise orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Aslan Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin eğitime katkı kapsamında yapmış olduğu faaliyetler ile tüm kârlılık oranları ile arasında negatif ilişki olduğu görülmüştür.

4.3.5. Batıçim Batı Anadolu Çimento A. Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

1966 yılında %100 Türk sermayesi ile kurulmuş olup, 20.03.1995 yılından beri İMKB' de işlem görmektedir.²⁶ Şirketin faaliyet raporlarında KSS faaliyetlerine ilişkin raporlamada bulunmamıştır. Şirket Çevreye katkı kapsamında yapmış olduğu faaliyetleri web sayfasında bildirmektedir.

4.3.6. Batisöke Söke Çimento Sanayii Ticaret A. Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

Şirket 1955 yılında faaliyetlerine başlamıştır. 19 Ekim 1993 tarihinde BATIÇİM Batı Anadolu Çimento Sanayii A.Ş. tarafından satın alınmıştır.²⁷ 26.04.2000 yılından beri İMKB' de işlem görmektedir. Şirketin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyeti sayıları 2006- 2012 yılları arasında bir değişmediğinden finansal performansa etkisi ölçülememiştir.

²⁶ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

²⁷ <http://www.batisoke.com.tr/?page=kurumsal&sp=batisoke> 20.06.2013).

4.3.7. Bolu Çimento Sanayi A.Ş.' nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

05 Ağustos 1968 tarihinde kurulmuştur. 30.01.1986 yılından beri İMKB'de işlem görmektedir.²⁸

Tablo 10' da Bolu Çimento Sanayi A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 10. Bolu Çimento Sanayi A.Ş. 'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	1	2	12	1
2007	4	3	2	1
2008	3	3	7	2
2009	6	3	4	2
2010	3	3	2	2
2011	7	6	2	3
2012	9	4	3	1

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- Çalışanlara ve ailelerine yönelik düzenlenen Açık Kapı Şenlikleri,
- Çalışan memnuniyet anketi,
- Kazasız günleri kutlama etkinlikleri,
- Bilgi Güvenlik Yönetim Sistemi kurulması,

²⁸ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Topluma Katkı kapsamında,

- Satranç, tenis, masa tenisi turnuvaları düzenlenilmesi,
- Çanakkale Truva kazılarına destek,
- Dalış rekortmeni Devrim Cenk Ulusoy’a sponsorluk,
- Kültür, sanat festivallerine sponsorluk,
- Sabancı Vakfına destek,

Çevreye Katkı kapsamında,

-  evre Yönetim Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- Ağaç dikimi,
- Torbalı  imentonun kağıt ambalajlar kullanılması,
- Toz emisyonunu azaltmaya yönelik  alışmalar,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Matematik yarışmaları düzenlenmesi,
-  aydurt İlköğretim Okulu’na ba ışta bulunulması gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 11’ de Bolu  imento Sanayi A.ř.’ nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 11. Bolu Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,656	-,570	,779(*)	-,599
	Anlamlılık Düzeyi	,109	,182	,039	,155
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,652	-,553	,782(*)	-,582
	Anlamlılık Düzeyi	,112	,198	,038	,170
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,645	-,548	,759(*)	-,585
	Anlamlılık Düzeyi	,118	,203	,048	,168
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,694	-,631	,768(*)	-,598
	Anlamlılık Düzeyi	,084	,128	,044	,156
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,654	-,526	,733	-,585
	Anlamlılık Düzeyi	,111	,225	,061	,167
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,417	,331	-,623	,420
	Anlamlılık Düzeyi	,352	,468	,135	,349

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,656$), Topluma Katkı ($r = -0,570$), ve Eğitime Katkı ($r = -0,599$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,039$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,779$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Aktif Kârlılığı Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,652$), Topluma Katkı ($r = -0,553$), Eğitime Katkı ($r = -0,582$) arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,039$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,779$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,645$), Topluma Katkı ($r = -0,548$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,585$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,048$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,759$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranı;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,694$), Topluma Katkı ($r = -0,631$), ve Eğitime Katkı ($r = -0,598$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,044$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,768$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranı;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,654$), Topluma Katkı ($r = -0,526$), ve Eğitime Katkı ($r = -0,585$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,061$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,733$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranı;

Eğitime Katkı ($r = -0,623$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,417$), Topluma Katkı ($r = 0,331$) ve Çevreye Katkı ($r = 0,420$) ile arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki vardır. yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Bolu Çimento Sanayii A.Ş. çevreye katkı kapsamındaki KSS raporlaması Aktif Kârlılık Oranı, Özkaynak Kârlılık Oranı ile arasında pozitif ilişki olduğu, topluma katkı kapsamındaki faaliyetleri ile Özkaynak Kârlılık oranı arasında da güçlü pozitif ilişki olduğu görülmektedir.

4.3.8. Bursa Çimento Fabrikası A.Ş.’nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

14 Temmuz 1966 yılında kurulmuş olup, 28.03.1993 tarihinden beri İMKB’ de işlem görmektedir ²⁹

Tablo 12’ de Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş.’nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 12. Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş. ’nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	2		3	
2007	4	5	3	1
2008	4	2	3	2
2009	2	3	7	4
2010	3	2	7	1
2011	3	2	7	1
2012	4		6	1

²⁹ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- İş değerlendirme sistemi,
- Çalışanlara yönelik futbol turnuvaları ,

Topluma Katkı kapsamında,

- Bursa fotoğraflarının kulüp ve okullarda sergilenmesi,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- Ağaç dikimi,
- Alternatif yakıt kullanımı,
- Dünya Çevre Günü kutlama faaliyetleri,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Eğitim programları hazırlanması gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 13’ te Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş.’ nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 13. Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,089	,912(*)	-,708	,029
	Anlamlılık Düzeyi	,850	,031	,075	,957
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,024	,493	-,542	-,571
	Anlamlılık Düzeyi	,960	,399	,209	,236
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	,085	,537	-,784(*)	-,433
	Anlamlılık Düzeyi	,856	,351	,037	,391
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,139	,563	-,880(**)	-,401
	Anlamlılık Düzeyi	,766	,323	,009	,430
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,091	,662	-,834(*)	-,358
	Anlamlılık Düzeyi	,847	,224	,020	,486
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,275	-,439	,490	-,384
	Anlamlılık Düzeyi	,551	,460	,264	,453

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,089$) ve Çevreye Katkı ($r = -,708$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,029$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,031$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,912$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılığı Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,024$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = -0,542$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,571$) arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,493$) ve ile arasında orta düzeyde ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,433$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,085$) ile arasından düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,537$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p < 0,037$ anlamlılık düzeyinde ($r = -0,784$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,401$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,139$) ile arasından düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,563$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 99 güvenilirlikle $p < 0,009$ anlamlılık düzeyinde ($r = -0,880$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,358$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,091$) ile arasından düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,662$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki

vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlilikle $p < 0.020$ anlamlılık düzeyinde ($r = -0,834$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,439$), Eğitime Katkı ($r = -0,384$) ve Çevreye Katkı ($r = -0,490$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,275$) ile arasından düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş.'nin çevreye katkı kapsamında raporlamış olduğu KSS faaliyetleri ile Aktif Kârlılığı, Net Kâr Marjı ve Faaliyet Kâr Marjı oranları arasında negatif yönde yüksek düzeyde ilişki görülmektedir. Topluma katkı kapsamında raporlamış olduğu KSS faaliyetleri ile Hisse Başına Kazanç oranı arasında yüksek düzeyde pozitif ilişki vardır.

4.3.9. Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

Ege Bölgesinin ilk çimento fabrikası olarak 1950 yılında kurulmuş olup ; 02.12.1992 tarihinden beri İMKB' de işlem görmektedir ³⁰

Tablo 20' de Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

³⁰ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Tablo 14. Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş. 'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	1	5	3	3
2007	1	1	3	4
2008	11	5	2	4
2009	2	6	6	5
2010	2	2	2	1
2011	2	2	2	1
2012	2	1		

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- Müşteri memnuniyet anketi,

Topluma Katkı kapsamında,

- Çimentaş Amatör Atletizm İhtisas Spor Klubüne sponsorluk,
- Sağlık ve spor alanlarındaki faaliyetlere destekler,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Değerlendirme

Eğitime Katkı kapsamında,

- Eğitim kurumlarına destekler gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 15' te Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.'nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 15. Çimentoaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları
Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUM A KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİM E KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,583	-,312	,213	,260
	Anlamlılık Düzeyi	,169	,495	,685	,619
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,497	-,088	,095	,233
	Anlamlılık Düzeyi	,257	,851	,859	,656
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,360	,293	,142	,184
	Anlamlılık Düzeyi	,428	,523	,789	,728
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,677	-,464	-,099	-,602
	Anlamlılık Düzeyi	,095	,294	,853	,206
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,109	-,073	,244	,528
	Anlamlılık Düzeyi	,816	,876	,641	,282
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	-,375	-,533	,022	-,640
	Anlamlılık Düzeyi	,407	,218	,966	,171

Hisse Başı Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,532$) ve Topluma Katkı ($r = -0,312$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,213$) ve Eğitime Katkı ($r = 0,260$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,088$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,497$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,095$) ve Eğitime Katkı ($r = 0,233$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,360$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,293$), Çevreye Katkı ($r = 0,142$) ve Eğitime Katkı ($r = 0,184$) ile arasından düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,375$), Topluma Katkı ($r = -0,533$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,640$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,022$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,099$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,677$), Topluma Katkı ($r = -0,464$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,602$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,109$), Topluma Katkı ($r = -0,073$) ile arasında düşük düzeyde negatif ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,528$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,244$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.’nin KSS raporlaması ile karlılığı arasında belirgin birlişki saptananamamıştır.

4.3.10. Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

Şirket 1972 yılında kurulmuş olup; 03.01.1986 tarihinden beri İMKB’ de işlem görmektedir³¹

Tablo 16’ da Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğı KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 16. Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ’nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	2	5	3	3
2007	2		3	3
2008	11	6	3	2
2009	9	6	2	6
2010	2	3	9	7
2011	3	5	7	1
2012	3	8	4	2

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- İş değerlendirme sistemi,
- Çalışanlara yönelik futbol turnuvaları,

Topluma Katkı kapsamında,

- Mersin Uluslararası Müzik Festivalinin sponsorluğu,
- Sempozyumlar düzenlenmesi,

³¹ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833>
(Erişim Tarihi : 20.06.2013).

- Oda korosuna sponsorluk,
- Korolar Derneğine sponsorluk,
- Hüseyin CÖMERT' in kitabına destek,
- Gönül HALICI' nın kitabının İngilizce olarak basılması,
- Kitap toplama kampanyası düzenlenmesi,
- Bağış,
- Uzay Evi kurulmasına destek,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Atık Yakma lisansı alınması,
- Alternatif yakıt kullanımı,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Kyoto Protokolü konferansı,
- Mimarlık Bölümü öğrencilerine yönelik tasarım yarışması düzenlenmesi,
- Açık Kapı Günleri,
- Teknik geziler,
- Sponsorluklar ve
- Malzeme yardımları gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Şirket ayrıca web sayfasında ayrı bir sürdürülebilirlik raporu da yayınlamaktadır.

Tablo 17' de Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 17. Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,368	-,147	-,277	-,101
	Anlamlılık Düzeyi	,417	,781	,548	,829
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,491	-,302	-,250	-,120
	Anlamlılık Düzeyi	,263	,561	,589	,798
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,485	-,424	-,233	-,060
	Anlamlılık Düzeyi	,270	,402	,615	,898
NET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,262	-,491	-,287	,131
	Anlamlılık Düzeyi	,570	,323	,533	,780
FAALİYET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,277	-,178	-,485	,054
	Anlamlılık Düzeyi	,548	,736	,270	,909
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	-,065	,018	,598	,340
	Anlamlılık Düzeyi	,890	,973	,156	,455

Hisse Başı Kazanç Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,147$) ve Çevreye Katkı ($r = -0,277$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,101$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,368$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,250$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,120$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,491$) ve Topluma Katkı ($r = -0,302$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,233$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,060$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,485$) ve Topluma Katkı ($r = -0,424$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,287$) ve İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,262$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = -0,491$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,131$) ile arasında ise pozitif bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,277$) ve Topluma Katkı ($r = -0,178$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = -0,486$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,054$) ile arasında ise düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,065$) ve Topluma Katkı ($r = -0,018$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,598$) ve Eğitime Katkı ($r = 0,340$) ile arasında ise orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Hisse Başı Kazanç, Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı ve Net Kâr Marjı oranları ile tüm KSS raporlama kriterleriyle arasında negatif bir ilişki görülmekte olup, diğer oranlar ve KSS raporlaması arasında belirgin bir ilişki saptanamamıştır.

4.3.11. Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlamasının finansal performansına etkisi

1969 yılında Isparta'da kurulmuş olup; 06.03.1995 tarihinden itibaren İMKB' de işlem görmektedir ³²

Tablo 18' de Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 18. Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	3	6	3	1
2007	2	1	3	
2008	2	1	3	
2009	3		4	
2010	4		6	1
2011	6		7	1
2012	4		3	1

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- Hizmet içi eğitim programları,

Topluma Katkı kapsamında,

- Sağlık kuruluşlarına bağış ve yardımlar,

³² <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Torbalı filtre kullanımı,
- Atık su arıtma tesisi,
- Elektro filtre kullanımı,
- Toz emisyonu azaltma uygulamaları,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Eğitim kurumlarına bağış ve yardımlar gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 19’ da Göлтаş Gölter Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 19. Göltaş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	,554	,945	,769(*)
	Anlamlılık Düzeyi	,196	,212	,043
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,101	,945	-,386
	Anlamlılık Düzeyi	,830	,212	,392
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,185	,924	-,446
	Anlamlılık Düzeyi	,692	,249	,316
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,122	,949	-,343
	Anlamlılık Düzeyi	,795	,204	,451
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,072	,998*	-,371
	Anlamlılık Düzeyi	,878	,038	,412
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,360	,456	-,071
	Anlamlılık Düzeyi	,428	,698	,880

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Eğitime Katkı kriterinde raporlanan faaliyetler 2006- 2012 yılları arasında bir değişiklik göstermediğinden kârlılık arasındaki ilişki analize dahil edilememiştir.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= 0,554$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,945$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında ise % 95 güvenilirlikle $p< 043$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0, 769$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r= -0,101$) düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= -0,386$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,945$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r= -0,185$) düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= -0,386$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,924$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r= -0,122$) düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= -0,343$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,949$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r= -0,072$) düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= -0,371$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ile arasında % 95 güvenilirlikle $p< 038$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0, 998$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r= -0,071$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r= 0,360$) orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ile arasında ($r= 0,456$) yüksek düzeyde pozitif yönde ilişki vardır.

Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. çevreye katkı kapsamında KSS raporlaması ile Hisse Başı Kazanç ve Faaliyet Kar Marjı oranları arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir.

4.3.12. Konya Çimento Sanayi A.Ş.’nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

Şirketin kuruluş çalışmaları 1954 yılında başlamış olup, 1963 yılında üretime başlanmıştır. 26.10.1990 tarihinden beri İMKB’ de işlem görmektedir³³

Tablo 20’ de Konya Çimento Sanayi A.Ş.’nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 20. Konya Çimento Sanayi A.Ş. ’nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	11	14	5	4
2007	9	21	4	3
2008	11	22	5	3
2009	13	18	5	3
2010	26		4	2
2011	3		3	1
2012	5	1	9	2

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- Çalışanlara yönelik hizmet içi eğitim,
- Çalışma ortamlarında iyileştirmeler yapılması,

³³ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Topluma Katkı kapsamında,

- Kişisel gelişim eğitim programları düzenlenmesi,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- Ağaç dikimi,
- Atık yakıt kullanım tesisi kurulması,
- Torbalı filtre,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Konya Çimento Güzel Sanatlar Lisesi kurulması,
- Öğrencilere burs imkanı,
- Üniversite öğrencilerine yönelik yaz stajı,
- Çıraklık ve eğitim imkanı sağlanması gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 21’ de Konya Çimento Sanayi A.Ş.’ nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 21. Konya Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Katsayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,025	-,037	,028	,609
	Anlamlılık Düzeyi	,958	,953	,952	,146
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,068	,056	,000	,725
	Anlamlılık Düzeyi	,885	,929	1,000	,065
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	,001	,057	-,018	,729
	Anlamlılık Düzeyi	,998	,928	,969	,063
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,045	,154	-,038	,762(*)
	Anlamlılık Düzeyi	,923	,805	,935	,046
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,106	,168	-,190	,508
	Anlamlılık Düzeyi	,822	,786	,683	,245
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	-,208	-,914(*)	,185	-,908(**)
	Anlamlılık Düzeyi	,655	,030	,692	,005

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,025$) ve Topluma Katkı ($r = -0,37$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,028$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,609$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

Çevreye Katkı ($r = 0,000$) ile arasında hiçbir ilişki yoktur. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,068$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,056$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,725$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,018$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,001$) ve Topluma Katkı ($r = 0,057$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,729$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,038$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,045$) ve Topluma Katkı ($r = 0,154$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında % 95 güvenilirlilikle $p < 0,046$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,762$) yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,190$) ve İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,106$) ile arasından düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,168$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında ise ($r = 0,508$) orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,208$) ile arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,185$) ile arasından düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ile arasında % 95 güvenilirlikle $p < 0,030$ anlamlılık düzeyinde ($r = -0,914$) yüksek düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Konya Çimento Sanayi A.Ş.'nin eğitime katkı kapsamında yapmış olduğu KSS raporlaması ile Net Kar Marjı ile arasında güçlü pozitif bir ilişki varken, Fiyat/Kazanç Oranları ile arasında güçlü negatif bir ilişki görülmektedir.

Ayrıca Fiyat/Kazanç Oranı ile topluma katkı kapsamında KSS raporlaması arasında da güçlü negatif bir ilişki görülmektedir.

4.3.13. Mardin Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

1969 yılında, Güneydoğu Anadolu bölgesinin imarı ve kalkınmasına öncülük etmek, bir yandan bölgenin, diğer yandan Ortadoğu'daki komşu ülkelerin çimento talebini karşılamak amacıyla kurulmuş ve 8 Eylül 1975 tarihinde işletmeye açılmıştır. 17.07.1987 tarihinden beri İMKB'de işlem görmektedir.³⁴

Tablo 22' de Mardin Çimento Sanayi A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

³⁴ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Tablo 22. Mardin Çimento Sanayi A.Ş. 'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	7	3	4	2
2007	9	4	4	
2008	9	3	4	
2009	13	1	4	3
2010	7	2	4	3
2011	6	2	4	3
2012	9	4	3	3

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Güvence Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- Çalışanlara yönelik futbol ve satranç turnuvaları,
- Yardımlaşma fonu,
- Çalışan memnuniyet anketi

Topluma Katkı kapsamında,

- Matematik Verimlilik yılı etkinlikleri düzenlenmesi,
- Matematik yarışmaları,
- Matematik Konferansları,
- Açık Gün Şenlikleri,
- Sağlık ocağı inşası,
- Cerrahi müdahalelerde destek,
- Fotoğraf sergisi,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Ağaç dikimi,
- Çimlendirme,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Eğitim fonu,
- Teknik geziler ve yaz stajı imkanı sağlamak gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 23’ de Mardin Çimento Sanayi A.Ş.’ nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 23. Mardin Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Sayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	,039	-,026	,695	-,765
	Anlamlılık Düzeyi	,933	,956	,083	,132
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,023	-,198	,858(*)	-,605
	Anlamlılık Düzeyi	,960	,671	,013	,280
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	,016	-,189	,867(*)	-,586
	Anlamlılık Düzeyi	,972	,685	,011	,299
NET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,137	,086	,622	-,886(*)
	Anlamlılık Düzeyi	,769	,855	,136	,045
FAALİYET KAR MARJI	Korelasyon katsayısı	-,206	,043	,536	-,859
	Anlamlılık Düzeyi	,658	,927	,214	,062
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	-,051	,143	-,860(*)	,607
	Anlamlılık Düzeyi	,914	,760	,013	,278

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,026$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,039$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,695$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,765$) ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,023$) ve Topluma Katkı ($r = -0,198$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,605$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında % 95 güvenilrlikle $p < 0,13$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,858$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

Topluma Katkı ($r = -0,189$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,586$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = 0,016$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında % 95 güvenilrlikle $p < 0,11$ anlamlılık düzeyinde ($r = 0,867$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,137$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,086$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,662$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ile arasında % 95 güvenilrlikle $p < 0,45$ anlamlılık düzeyinde ($r = -0,886$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,206$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,043$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,536$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki

vardır. Eğitime Katkı ($r = -0,859$) ile arasında ise yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,051$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r = 0,143$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,607$) ile arasında ise orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Çevreye Katkı ile arasında % 95 güvenilrlikle $p < 0,013$ anlamlılık düzeyinde ($r = -0,860$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Mardin Çimento Sanayi A.Ş.'nin çevreye katkı kriteri kapsamında yapmış olduğu KSS raporlaması ile Özkaynak Kârlılığı ve Aktif Kârlılığı oranları ile arasında güçlü pozitif bir ilişki varken, Fiyat/Kazanç oranı arasında güçlü negatif bir ilişki vardır. Eğitime katkı kriteri kapsamında yapmış olduğu KSS raporlaması ile Net Kâr Marjı oranı arasında da güçlü negatif ilişki vardır.

4.3.14. Nuh Çimento Sanayi A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

1966 yılında kurulan şirket, 11.02.2000 tarihinden itibaren İMKB' de işlem görmektedir
35

Tablo 24' te Nuh Çimento Sanayi A.Ş.'nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

³⁵ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

Tablo 24. Nuh Çimento Sanayi A.Ş. 'nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	1	1	3	2
2007	2	1	3	3
2008	2	1	6	5
2009	2	3	3	4
2010	2	1	4	6
2011	3	4	5	3
2012	3	2	2	2

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Kalite Yönetim Sistemi,
- Çalışanlara sosyal yardımlar,

Topluma Katkı kapsamında,

- Hereke Kürek Kulübüne sponsorluk,
- Vakfa bağış,
- Tıp Fakültesine yanık ünitesi kurulması,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Arıtma çamur kurutma tesisi kurulması,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Vakfa bağış,
- Eğitim bursları,
- Özürlüler Okulu kurulması,
- Öğrencilere eğitim bursları,
- Nuh Çimento İlköğretim Okulu'nun inşası,
- Eğitim kurumlarına yardım ve destekler gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 25' te Nuh Çimento Sanayi A.Ş. 'nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 25. Nuh Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Sayıları

		İNSAN KAYNAKLA RI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,587	-,667	-,133	-,123
	Anlamlılık Düzeyi	,165	,102	,776	,793
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,690	-,512	,048	-,215
	Anlamlılık Düzeyi	,086	,240	,919	,644
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,554	-,535	-,079	-,345
	Anlamlılık Düzeyi	,197	,215	,865	,448
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,639	-,502	-,098	-,303
	Anlamlılık Düzeyi	,123	,251	,834	,509
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,582	-,483	-,069	-,332
	Anlamlılık Düzeyi	,170	,272	,883	,466
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,581	,337	-,148	,215
	Anlamlılık Düzeyi	,171	,460	,752	,644

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,133$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,123$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,587$), Topluma Katkı ($r = -0,667$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,215$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r = -0,690$) ve Topluma Katkı ($r = -0,512$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r = 0,048$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

Eğitime Katkı ($r = -0,079$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,554$) ve Topluma Katkı ($r = -0,535$) ve Çevreye Katkı ($r = -0,345$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Net Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,098$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,639$) ve Topluma Katkı ($r = -0,502$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,303$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,069$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = -0,582$) ve Topluma Katkı ($r = -0,483$) ve Eğitime Katkı ($r = -0,332$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r = -0,148$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Eğitime Katkı ($r = 0,215$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r = 0,581$) ve Topluma Katkı ($r = 0,332$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır.

Nuh Çimento Sanayi A.Ş.’nin Hisse Başlı Kazanç, Aktif Karlılığı, Özkaynak Karlılığı, Net Kar Marjı ve Faaliyet Kar Marjı oranları ile tüm KSS raporlama kriterleri arasında negatif yönde bir ilişki görülmektedir.

4.3.15. Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’ nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasındaki ilişki

Ünye Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş., çimento üretimi faaliyetinde bulunmak üzere 28 Mayıs 1969 tarihinde Ordu'nun Ünye ilçesinde kurulmuştur. İlk üretimini 27 Mayıs 1974 tarihinde gerçekleştirmiştir 11.05.1990 tarihinden itibaren İMKB’ de işlem görmektedir³⁶

Tablo 26’ da Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.’nin faaliyet raporlarında raporlamış olduğu KSS faaliyet sayıları yer almaktadır.

Tablo 26. Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ’nin KSS Faaliyet Sayıları

YIL	İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
2006	5	4	3	2
2007	4	2	4	3
2008	4	3	4	3
2009	4	2	4	3
2010	4	2	4	3
2011	3	1	3	1
2012	9	1	1	

İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında,

- İş Sağlığı ve Güvenliği Sistemi,
- Entegre Yönetim Sistemi,
- Çalışanlara yönelik spor faaliyetleri,

³⁶ <http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833> (Erişim Tarihi : 20.06.2013).

- Hizmet içi eğitimler,
- Öneri sistemi,
- Hedeflere yönlendirme sistemi,
- Açık Kapı Şenlikleri,
- Open Day pikniği,
- Yaza Veda Günü,
- Çalışanlara yönelik futbol ve tenis turnuvaları

Topluma Katkı kapsamında,

- Kış olimpiyatlarına destek,
- Ameliyatlara destek, bağış ve yardımlar,

Çevreye Katkı kapsamında,

- Çevre Yönetim Sistemi,
- Ağaç dikimi,
- Emisyon izin belgesi çalışmaları,

Eğitime Katkı kapsamında,

- Matematik yarışmaları,
- Eğitim programları gibi faaliyetler raporlanmıştır.

Tablo 27’ de Ünye Çimento Sanayi A.Ş.’ nin 2006-2012 yıllarındaki KSS raporlamaları ile finansal performans göstergeleri arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 27. Ünye Çimento Sanayi A.Ş. 2006- 2012 Yılları Korelasyon Sayıları

		İNSAN KAYNAKLARI KATKI	TOPLUMA KATKI	ÇEVREYE KATKI	EĞİTİME KATKI
HİSSE BAŞI KAZANÇ	Korelasyon katsayısı	-,101	,640	,249	,216
	Anlamlılık Düzeyi	,829	,122	,590	,681
ÖZKAYNAK KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,067	,601	,170	,114
	Anlamlılık Düzeyi	,886	,153	,716	,830
AKTİF KARLILIĞI	Korelasyon katsayısı	-,024	,486	,117	,109
	Anlamlılık Düzeyi	,959	,269	,803	,836
NET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	-,044	,842(*)	,094	-,070
	Anlamlılık Düzeyi	,926	,018	,841	,896
FAALİYET KAR MARJİ	Korelasyon katsayısı	,060	,771(*)	-,107	-,287
	Anlamlılık Düzeyi	,898	,043	,820	,582
FİYAT/ KAZANÇ ORANI	Korelasyon katsayısı	,484	-,777(*)	-,585	-,231
	Anlamlılık Düzeyi	,271	,040	,168	,660

** p < 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* p < 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Hisse Başı Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r= 0,249$) ve Eğitime Katkı ($r= 0,216$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= -0,101$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,640$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Özkaynak Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynaklarına Katkı ($r= -0,067$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= 0,170$) ve Eğitime Katkı ($r= 0,114$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,601$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Aktif Kârlılık Oranının;

İnsan Kaynakların Katkı ($r= -0,024$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Çevreye Katkı ($r= 0,117$) ve Eğitime Katkı ($r= -0,070$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ($r= 0,486$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır.

Faaliyet Kâr Marjı Oranının;

Çevreye Katkı ($r= -0,107$)ve Eğitime Katkı ($r= -0,287$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r= 0,060$) ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ile arasında %95 güvenilirlikle $p< 043$ anlamlılık düzeyinde ($r= 0,771$) yüksek düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Fiyat/Kazanç Oranının;

Çevreye Katkı ($r= -0,231$) ile arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. ve Eğitime Katkı ($r= -0,585$) ile arasında orta düzeyde negatif yönde ilişki vardır. İnsan Kaynakların Katkı ($r= 0,484$) ile arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki vardır. Topluma Katkı ile arasında %95 güvenilirlikle $p< 040$ anlamlılık düzeyinde ($r= -0,777$) yüksek düzeyde negatif yönde istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.

Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin topluma katkı kapsamında yapmış olduğu KSS raporlaması ile Net Kar Marjı ve Faaliyet Kar Marjı Oranları ile arasında güçlü pozitif bir ilişki görülmekteyken, Fiyat/Kazanç Oranı ile arasında negatif ilişki görülmektedir.

Analiz sonucunda ortaya çıkan ilişkilerin yönü ve şiddeti Tablo.28' de gösterilmektedir.

Tablo 28. Şirket bazında KSS Faaliyetleri ile Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Yönü ve Şiddeti

Şirket Adı		Hisse Başı Kazanç	Özkaynak Karlılığı	Aktif Karlılığı	Net Kar Marjı	Faaliyet Kar Marjı	Fiyat/ Kazanç Oranı
Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Topluma Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif
	Çevreye Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif
	Eğitime Katkı	Pozitif Güçlü	Pozitif	Pozitif	Pozitif Güçlü	Pozitif Güçlü	Negatif
Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Hesaplanamamıştır.					
	Topluma Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Negatif	Pozitif
	Çevreye Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Negatif	Negatif
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Negatif	Pozitif

Şirket Adı		Hisse Başı Kazanç	Özkaynak Karlılığı	Aktif Karlılığı	Net Kar Marjı	Faaliyet Kar Marjı	Fiyat/ Kazanç Oranı
Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Negatif
	Topluma Katkı	Pozitif	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif	Negatif
	Çevreye Katkı	Pozitif	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif	Negatif
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
Aslan Çimento A.Ş.	İnsan Kaynakları	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif
	Topluma Katkı	Pozitif	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
	Çevreye Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
Bolu Çimento Sanayi A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Topluma Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Çevreye Katkı	Negatif Güçlü	Pozitif Güçlü	Pozitif Güçlü	Pozitif Güçlü	Pozitif Güçlü	Negatif
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
Bursa Çimento Fabrikası A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif
	Topluma Katkı	Pozitif Güçlü	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif
	Çevreye Katkı	Negatif	Negatif	Negatif Güçlü	Negatif Güçlü	Negatif Güçlü	Pozitif
	Eğitime Katkı	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif

Şirket Adı		Hisse Başı Kazanç	Özkaynak Karlılığı	Aktif Karlılığı	Net Kar Marjı	Faaliyet Kar Marjı	Fiyat/ Kazanç Oranı
Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
	Topluma Katkı	Negatif	Negatif	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif
	Çevreye Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif	Pozitif	Pozitif
	Eğitime Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif	Pozitif	Negatif
Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
	Topluma Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Çevreye Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif	Pozitif
Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Topluma Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif Güçlü	Pozitif	Pozitif
	Çevreye Katkı	Pozitif Güçlü	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
	Eğitime Katkı	Hesaplanamamıştır.					
Konya Çimento Sanayi A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif	Negatif	Negatif
	Topluma Katkı	Negatif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif Güçlü
	Çevreye Katkı	Pozitif	Pozitif	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif
	Eğitime Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif Güçlü	Negatif	Negatif Güçlü

Şirket Adı		Hisse Baş Kazanç	Özkaynak Karlılığı	Aktif Karlılığı	Net Kar Marjı	Faaliyet Kar Marjı	Fiyat/Kazanç Oranı
Mardin Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Pozitif	Negatif	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif
	Topluma Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif	Pozitif
	Çevreye Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif Güçlü
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif Güçlü	Negatif	Pozitif
Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Topluma Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
	Çevreye Katkı	Negatif	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif
	Eğitime Katkı	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif
Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İnsan Kaynakları	Negatif	Negatif	Negatif	Negatif	Pozitif	Pozitif
	Topluma Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif Güçlü	Pozitif Güçlü	Pozitif Güçlü
	Çevreye Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif	Negatif
	Eğitime Katkı	Pozitif	Pozitif	Pozitif	Negatif	Negatif	Negatif

Tablo 28.'de de gösterildiği gibi yedi şirketin KSS raporlaması ile finansal performansı arasındaki ilişki çoğu oranda pozitif çıkmış, 6 şirkette ise ilişki çoğunlukla negatif eğilim göstermiştir.

Genel olarak işletmelerin KSS raporlamaları ile kârlılık oranları arasındaki ilişki şu şekildedir:

Adana Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin eğitime katkı kapsamındaki KSS raporlaması Hisse Senedi (A), (B) ve (C), Aktif Kârlılığı, Net Kâr Marjı oranlarında yüksek düzeyde, Faaliyet Kâr Marjı oranında ise çok yüksek düzeyde pozitif ilişki görülmektedir.

Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Hisse Başlı Kazanç, Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı ve Faaliyet Kâr Marjı oranları ile KSS raporlaması ile arasında negatif ilişki görülmektedir. Ancak Net Kâr Marjı oranı ile KSS raporlaması ile arasında pozitif ilişkiye rastlanmıştır. Fiyat/ Kazanç oranında ile eğitime katkı kriteri çok yüksek düzeyde ilişkilidir.

Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Özkaynak Kârlılığı ve Aktif Kârlılığı oranları ile KSS raporlamaları arasında negatif yönde ilişki görülmekle birlikte, diğer finansal oranlarla belirgin bir ilişki saptanamamıştır. Hiçbir oranla KSS raporlaması arasında çok güçlü bir ilişki görülmemektedir.

Aslan Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin eğitime katkı kapsamında yapmış olduğu faaliyetler ile tüm kârlılık oranları ile arasında negatif ilişki olduğu görülmüştür.

Bolu Çimento Sanayii A.Ş. çevreye katkı kapsamındaki KSS raporlaması Aktif Kârlılık Oranı, Özkaynak Kârlılık Oranı ile arasında pozitif ilişki olduğu, topluma katkı kapsamındaki faaliyetleri ile Özkaynak Kârlılık oranı arasında da güçlü pozitif ilişki olduğu görülmektedir.

Bursa Çimento Fabrikası Sanayi A.Ş.'nin çevreye katkı kapsamında raporlamış olduğu KSS faaliyetleri ile Aktif Kârlılığı, Net Kâr Marjı ve Faaliyet Kâr Marjı oranları arasında negatif yönde yüksek düzeyde ilişki görülmektedir. Topluma katkı kapsamında raporlamış olduğu KSS faaliyetleri ile Hisse Başlı Kazanç oranı arasında yüksek düzeyde pozitif ilişki vardır.

Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş.'nin KSS raporlaması ile kârlılığı arasında güçlü bir ilişki saptanamamıştır.

Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Hisse Başlı Kazanç, Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı ve Net Kâr Marjı oranları ile tüm KSS raporlama kriterleriyle arasında negatif bir ilişki görülmekte olup, diğer oranlar ve KSS raporlaması arasında belirgin bir ilişki saptanamamıştır.

Gölaş Gölle Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. çevreye katkı kapsamında KSS raporlaması ile Hisse Başlı Kazanç ve Faaliyet Kar Marjı oranları arasında pozitif ilişki olduğı görülmektedir.

Konya Çimento Sanayi A.Ş.'nin eğitime katkı kapsamında yapmış olduğı KSS raporlaması ile Net Kar Marjı ile arasında güçlü pozitif bir ilişki varken, Fiyat/Kazanç Oranları ile arasında güçlü negatif bir ilişki görülmektedir.

Ayrıca Fiyat/Kazanç Oranı ile topluma katkı kapsamında KSS raporlaması arasında da güçlü negatif bir ilişki görülmektedir.

Mardin Çimento Sanayi A.Ş.'nin çevreye katkı kriteri kapsamında yapmış olduğı KSS raporlaması ile Özkaynak Kârlılığı ve Aktif Kârlılığı oranları ile arasında güçlü pozitif bir ilişki varken, Fiyat/Kazanç oranı arasında güçlü negatif bir ilişki vardır. Eğitime katkı kriteri kapsamında yapmış olduğı KSS raporlaması ile Net Kâr Marjı oranı arasında da güçlü negatif ilişki vardır.

Nuh Çimento Sanayi A.Ş.'nin Hisse Başlı Kazanç, Aktif Karlılığı, Özkaynak Karlılığı, Net Kar Marjı ve Faaliyet Kar Marjı oranları ile tüm KSS raporlama kriterleri arasında negatif yönde bir ilişki görülmektedir.

Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin topluma katkı kapsamında yapmış olduğı KSS raporlaması ile Net Kar Marjı ve Faaliyet Kar Marjı Oranları ile arasında güçlü pozitif bir ilişki görülmekteyken, Fiyat/Kazanç Oranı ile arasında negatif ilişki görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde insani değerlerin daha fazla ön plana çıkması işletmelere karşı beklentileri de artırmıştır. Bir işletmenin sosyal sorumlu olarak algılanması, rekabet edebilmesi ve yaşamını sürdürebilmesi için gerekli hale gelmiştir. Bu gereklilik de yapılan sosyal sorumluluk faaliyetlerinin düzenli olarak raporlanması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Çalışmanın amacı BİST’te işlem gören çimento şirketlerinin faaliyet raporlarında raporlanmış KSS faaliyetleri ile kârlılık oranları arasında nasıl bir ilişki olduğunu incelemektir. Bu amaçla BİST’te işlem gören çimento şirketlerinin 2006- 2012 yılları arasındaki verileri incelenmiştir. Çalışmada korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Finansal performans ölçütü olarak kârlılık oranları baz alınmıştır. Kârlılık oranlarından da daha önce yapılmış çalışmalarda öne çıkan altı oran (**Hisse Başı Kazanç, Özkaynak Kârlılığı, Aktif Kârlılığı, Net Kâr Marjı, Faaliyet Kâr Marjı ve Fiyat/Kazanç Oranı**) kullanılmıştır. Çalışmada KSS raporlaması kriterleri olarak **İnsan Kaynaklarına Katkı, Topluma Katkı, Çevreye Katkı ve Eğitime Katkı** belirlenmiş ve bu kriterler kapsamında raporlanmış olan faaliyet sayıları veri olarak alınmıştır.

Belirlenen KSS kriterleri ve kârlılık oranları ile, BİST’te işlem gören ve çimento sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin KSS raporları ile finansal performansları arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen finansal performans göstergeleri ve KSS kriterleri korelasyon analizine tabi tutularak aralarındaki ilişkinin yönü ve şiddeti incelenmiştir.

Analiz sonucunda Eğitime Katkı kriteri ile ;

Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.,Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş., Konya Çimento Sanayi A.Ş. ve Mardin Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. işletmelerinin Kârlılık Oranları arasında güçlü ilişki görülmüştür.

Topluma Katkı kriteri ile ;

Bolu Çimento Sanayi A.Ş., Bursa Çimento Fabrikası A.Ş. ve Ünye Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. işletmelerinin Kârlılık Oranları arasında güçlü ilişki saptanmıştır.

Çevreye Katkı kriteri ile ise;

Göлтаş Göller Bölgesi Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş., ve Mardin Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. işletmelerinin Kârlılık Oranları ile güçlü ilişkili çıkmıştır.

İnsan Kaynaklarına Katkı kriteri ile hiçbir Kârlılık Oranı arasında güçlü ilişki belirlenememiştir.

Afyon Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş., Akçansa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş., Aslan Çimento A.Ş. , Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Ticaret A.Ş., Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş., Nuh Çimento Sanayi A.Ş.'nin KSS raporlaması ile Kârlılık Oranları arasında güçlü ilişki saptanamamıştır.

Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. web sayfasında ayrıca bir sürdürülebilirlik raporu yayınlamakta olmasına rağmen KSS faaliyetleri ile kârlılık oranları arasında güçlü ilişki görülmemekle birlikte, ilişki çoğunlukla negatif yönde olmuştur. Şirketin Kârlılık oranlarında gittikçe düşüş görülmektedir. Şirket ayrı bir sürdürülebilirlik raporu yayınlamasına rağmen KSS faaliyet sayılarında da belirgin bir artış olmadığı dikkate alınırsa finansal performansının negatif eğiliminin ilişkinin de negatif yönde olması sonucu doğurduğu söylenebilir.

Aslan Çimento A.Ş.'nin KSS raporlaması ve kârlılık oranları arasında negatif ilişki görülmektedir. Ancak İnsan Kaynaklarına Katkı kapsamında raporlamış olduğu faaliyetleri ile kârlılık oranları arasında pozitif ilişki saptanmıştır. Bu durum, şirketin çalışanlarına yönelik KSS faaliyetine yönelmesinin faydalı olacağını göstermektedir.

Çevreye olumsuz etkilerinin çok olduğu bilinen Çimento sektöründe faaliyet gösteren şirketler üzerine yapılan bu çalışmada şirketlerin özellikle çevreye katkı kapsamında KSS faaliyet raporlamalarının daha çok olduğu görülmektedir. Ayrıca şirketlerin

internet sitelerinin özellikle çevre temalı bir tasarıma sahip olduğu aşıkardır. Ancak bu raporlama ya da bildirimlerin etkin olduğu söylenemez. Dolayısıyla şirketlerin çevreye zararlı etkiyi azaltma kapsamında yeterli derecede çaba sarfetmediği söylenebilir.

Sonuçta, KSS raporlamaları ile kârlılık oranları arasında daha çok pozitif ilişki görülmekle birlikte, korelasyon katsayısının yüksek düzeyde olmaması nedeniyle bu ilişkinin şiddetinin kuvvetli olduğu söylenemez. Ancak yine de, çok kuvvetli olmasa da pozitif ilişkinin çıkmasından ötürü işletmelerin KSS faaliyetlerinde bulunması ve bu faaliyetlerini raporlamaya yönelmelerinin faydalı olacağı söylenebilir.

Değişkenler arasında neden- sonuç ilişkisini ortaya çıkarmak bu araştırmanın kapsamına alınmadığından, bundan sonra konu üzerine yapılacak çalışmaların neden sonuç ilişkilerini saptamaya yönelik olması önerilebilir. Ancak şirketlerin faaliyet raporlarında yapmış oldukları KSS faaliyetleri hakkında niceliksel bir bilgi yer almamaktadır. Bu da yapılan KSS faaliyetlerinin etkisi ya da kapsamı hakkında bilgi vermediğinden kârlılık oranları ile KSS raporlarması arasında bir neden-sonuç ilişkisi saptamak güçtür. Ayrıca her sektör için finansal performans ve KSS arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yapılacak çalışmalar, bu bulguların çimento sektörüne özgü olup olmadığı konusunda bilgi verecek ve işletmelerin KSS stratejilerini oluşturmalarında yol gösterici olacaktır.

Kaynakça

- Abay, A.R. ve Ceylan, H. (2011). Sosyal hizmet kurumlarının tarihsel gelişimi. *Sosyal hizmet kurumlarında yönetim*. (Ed: M. Sarıkaya). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım,1-25.
- Ağdelen, Z. ve Erkut, H. (2003). İnsan kaynakları yönetiminin firma finansal performansı üzerindeki etkisi. *İTÜ Dergisi/d-Mühendislik*. 2 (4), 65-74.
- Avcı, U.(2005). Konaklama İşletmelerinde Finansal ve Finansal Olmayan Performans Ölçümüne İlişkin Bir Alan Araştırması, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 2 (3),5–11.
- Akgeyik, T. (2007). İnsan kaynakları yönetimi boyutuyla kurumsal sosyal sorumluluk, *İ.Ü. İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları*,71.
- Akgüç , Ö. (1998) , *Finansal Yönetim* , Yenilenmiş 7. Baskı , Muhasebe Enstitüsü , Yayın No ; 65, Avcıol Basım-Yayın, İstanbul
- Aktan, C.C. (2007). Türkiye’de sosyal sorumluluk projeleri: uygulamalardan örnekler. *İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk*. (Ed: C.C. Aktan). İstanbul: İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları, 147- 160.
- Aktan, C.C. ve Börü, D. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk. *İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk*. (Ed: C.C. Aktan). İstanbul: İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları, 11-37.
- Altan, O. (2007). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Ulusal 30 Endeks şirketlerinin sermaye piyasası kurulu kurumsal yönetim ilkelerine uyumunun değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aras, G. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk: Muhasebe ve denetim uygulamalarına yansımaları.(<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/Akademik%20Makaleler/ARAS-Tide%20Article4%20csrauditing.pdf>). (Erişim tarihi: 22.03.2012).
- Argüden, Y. (2007). *Kurumsal sosyal sorumluluk*, İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Ay, Ü. (2003). *İşletmelerde etik ve sosyal sorumluluk*, Adana:Nobel Kitabevi.

- Aydemir, E. (2012). Hastanelerde kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması: bir vak'a çalışması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Aydeniz, E. Ş. (2008). 1993-2005 yılları arasında Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu listesinde yer alan Alman sermayeli firmaların finansal oranlar yoluyla kriz dönemlerindeki finansal değişimlerinin analizi. *Öneri Dergisi*, 8 (29), 43-51.
- Aydın, Z. B. (2007). Faktör analizi yardımıyla performans ölçütlerinin boyutlarının ortaya konulması. 8. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi*, 1-11.
- Ayhan, B. (2009). Siyasal iktisat ve kurumsal sosyal sorumluluk. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 173-187.
- Baraz, B. (2011). Kurumsal itibar ve finansal performans. *Kurumsal İtibar ve Paradigmalar*. (Ed: N.Şakar). İstanbul: Beta Yayıncılık, 77-100.
- Başar, A. B.; Başar, M. (2006). Sosyal sorumluluk raporlaması ve Türkiye'deki durumu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 213-230.
- Belal, A.R. (2008). *Corporate social responsibility reporting in developing countries: the case of Bangladesh*. England: Ashgate Publishing Company.
- Besler, S. (2009). Yönetim yaklaşımlarıyla kurumsal sürdürülebilirlik. *Kurumsal Sürdürülebilirlik*. (Ed: S. Besler). İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Bıçakçı, İ. (2000). *İletişim ve Halkla İlişkiler*, Ankara: Mediacat Kitapları.
- Blowfield, M. ve Murray, A. (2008). *Corporate responsibility: a critical introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Bolak, M. (1990). *Finansman*. İstanbul Teknik Üniversite Matbaası. İstanbul.
- Bozlağan, R. (2010). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. İstanbul: *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 1012-1028.
- Ceylan, A. (1993), *İşletmelerde Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Cochran, P. L. ve Wood, R. A. (1984). Corporate social responsibility and financial Performance. *Academy of Management Journal*, 27, 42-56.
- Coşkun, M. (2011). Kurumsal itibar ve finansal performans. *Kurumsal İtibar ve Paradigmalar*. (Ed: A. N.Şakar). İstanbul: Beta Yayıncılık, 125-146.

Çimento Sektörü Raporu, (2012/2).

(<http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/cimento-sektoru-raporu-20-09102012110428.pdf>) (Erişim Tarihi: 20.06.2013).

Durmaz, T. (2010). Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin marka çağrışımı ve kurumsal itibar üzerindeki etkisi ve bir işletme uygulaması. Yüksek Lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi

Elitaş, C. ve Ağca, V. (2006). Firmalarda çok boyutlu performans değerlendirme yaklaşımları: kavramsal bir çerçeve. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 343-370.

Ersöz, H. Y. (2007). *Türkiye’ de kurumsal sosyal sorumluluk anlayışının gelişiminde meslek ve sivil toplum kuruluşları*. İstanbul: Vimek Ajans.

Ertuğrul, İ. ve Karakaşoğlu, N. (2005). Toplam kalite yönetimi açısından performans değerlendirme ve Denizli imalat sanayinde uygulanabilirliğine ilişkin bir çalışma. http://www.absaglik.com/hhy_saghizfin.pdf (Erişim tarihi: 21.05.2012).

Ertuğrul, M. (2009). Finansal performans ölçümünde dönüşümlerin Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (1), 19-46.

Green Paper. (2001). European Commision. Brussels. (http://ec.europa.eu/green_papers/).

Griffin and Mahon. (1997). The corporate social performance and corporate financial performance debate: twenty-five years of incomparable research." *Business & Society*, March.

Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. (1.Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gülen, Y. (2003). Çimento Sektörüne Genel Bir Bakış.

(http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/31b1ac54cc8db48_ek.pdf). (Erişim tarihi: 20.07.2013).

Hopkins, M. (2007). *Corporate social responsibility and international development : is business the solution?* London: Earhscan.

Huang, C. J. (2010). Corporate governance, corporate social responsibility and corporate performance. *Journal of Management & Organization*.16(5), 641-655.

Kağnıcıoğlu, D. (2007). *Endüstri ilişkileri boyutunda sosyal sorumluluk*. Eskişehir : *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.

Kara, M. (2007). Sosyal ve kültürel yapının girişimcilik üzerine etkileri ve Türk toplumundan örnekler. *Journal of Azerbaijani Studies*, 465- 475.

Karacaer, S.; Bozkurt, F. G. (2010). Türkiye’ de kurumsal sosyal sorumluluk ve raporlamasında kullanıcıların algıları üzerine bir alan araştırması. *Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÜDAV) Muhasebe Bilim Dergisi*, (3), 43-65.

Karatepe, S. (2008). İtibar yönetimi: Halkla ilişkilerde güven yaratma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), ss: 77-97. (<http://www.esosder.org/>), (Erişim Tarihi: 14.05.2013).

Kelgökmen İlic, D. (2010). İşletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesine yönelik literatür taraması. *Ege Akademik Bakış*, 10 (1),

Kotler P.; Lee N. (2005). *Corporate social responsibility: doing the most good for your company and your cause*. New Jersey: Wiley&Sons.

Küçüksavaş, N.(2005). *Finansal muhasebe*, Kare Yayınları, 10.Baskı, İstanbul.

- Leonar, H.B. (2008). Corporate social responsibility. Harward *Club Malaysia Konferansı*. Kuala Lumpur.
- Nellig,E; Webb, E. (2009). Corporate social responsibility and financial performance: the ‘virtuous circle’ revisited. *Rev Quant Finan Acc*. DOI 10.1007 (32), 197-209.
- Onay, A. (2003). Kurumsal sosyal sorumluluk. *Kurgu Dergisi*. (20), 101-109
- Önce, S. (2004). Karşılaştırmalı tablolar analizi. *Muhasebe ve Mali Analiz*. (Ed: F. Çömlekçi). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını. 151- 175.
- Özalp, İ. Tonus,Z. Sarıkaya, M. (2008). İktisadi ve İdari Bilimler öğrencilerinin kurumsal sosyal sorumluluk algıları üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1).
- Özdemir, M. (1999). *Finansal Yönetim*.Türkmen Kitabevi. İstanbul: 2. baksı
- Özgener, Ş. (2004). *İş ahlakının temelleri: yönetsel bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, N.(2007). Ahilik teşkilatı ve günümüz ekonomisi, çalışma hayatı ve iş ahlakı açısından değerlendirilmesi. <http://sbe.dpu.edu.tr/7/43.pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2012).
- Özutku, H.(2006). Amaç yaklaşımına göre insan kaynakları yönetiminin etkililiğini ölçmeye yönelik bir durum çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(3), 262- 284.
- Özüpek, M. N. (2004). Kurum imajında sosyal sorumluluk kuramsal ve uygulaması bir çalışma. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.

- Pava, M.L.; Krausz, J. (1996). The association between corporate social-responsibility and financial performance: The paradox of social cost. *Journal of Business Ethics*. 15 (3) , 321-357.
- Peloza, J.;Papania, L. (2008). The missing link between corporate social responsibility and financial performance: stakholder salience and ıdentifi cation. *Corporate Reputation Review*. 11(2), 169-181.
- Peters, R.; Mullen, M.R. (2009). Some evidence of the cumulative effects of corporate social responsibilityon financial performans. *Journal of Global Business Issues*. 3(1), 1- 14.
- Saran, M.; Coşkun, G.; İnal Zorel, F. ve Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi: Ege Üniversitesi topluma hizmet uygulamaları dersi üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*. 22(6), 3732-3747.
- Savsar, A. (2011). Finansal oranlarla firma değeri arasındaki ilişki ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Şimşek, M. ve Akgemici, Ş.; Çelik, T. ve Çelik, A. (2003). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Konya: Adım Matbaacılık.
- Tatari, B. (2003). Şirketlerin toplumla ilişkisinde yükselen değer: kurumsal sosyal sorumluluk. İzmir Ticaret Odası [İZTO],www.izto.org.tr.
- Tokgöz, N. ve Önce, S. (2009). Şirket sürdürülebilirliği: geleneksel yönetim anlayışına alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*. XI (I), 249-272.
- Topaç. E. (2002). İMKB-Sermaye Piyasalarönda Kurumsal Yönetim İlkeleri Konferansı. (www.gedik.com/GetData/FnnWebDosya.ashx?Dizin...File=366).
- Türk, M. (2010). Ekonomik katma değer (EVA) yaklaşımına göre sermaye

- maliyetlerinden hesaplanması ve EVA hesaplanmasında muhasebe düzeni. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Ural, E. G. (2012). Kurumsal itibarı ölçme yöntemi olarak Türkiye itibar endeksi ve endeks sonuçlarından hareketle Türkiye’ de elektronik sektörünün itibarı üzerine bir değerlendirme. *Online Academic Journal of Information Technology*. 3 (7), 7-20.
- Vural, Z.B.A. ve Coşkun, G. (2011). Kurumsal sosyal sorumluluk ve etik, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, (1), 61-87.
- Williams, A. ve Siegel, D. (2001). Corporate social responsibility and financial performance: correlation or misspecification? *Strategic Management Journal*, 21, 603-609
- Woods, M. (2003). The GRI’ s mission is to promote international harmonization in reporting relevant and credible corporate economic, environmental, and social performance information. *The CPA Journal*, 60-65
- Yamak, S. (2007). *Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının gelişimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Yenice, E. (2007). Performans ölçümünde karşılaşılan sorunlar ve kurumsal karne (balanced scorecard) yaklaşımı. *Bütçe Dünyası Dergisi*. 2 (25), 95-100.
- Yılmaz, H. (2010). Havaalanı sisteminde kurumsal sosyal sorumluluk algısı ve raporlaması: TAV havalimanları Holding A. Ş. Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

İnternet Kaynakları

Çimento Sektörü Raporu, (2012/2).<http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/cimento-sektoru-raporu-20-09102012110428.pdf>

<http://borsaistanbul.com/kurumsal/sosyal-sorumluluk/kss-ve-surdurulebilirlik>
(Erişim Tarihi: 22.06.2013).

http://halksagligi.med.ege.edu.tr/seminerler/2006-07/CimentoSanayii_Cevre_InsanSagligi_AOK.pdf (Erişim tarihi: 20.07.2013).

<http://www.adanacimento.com.tr/tr/hakkimizda/adana-cimento-hakkinda>, (Erişim Tarihi: 05/04/2013).

<http://www.akcansa.com.tr/kurumsal/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 14.06.2013).

<http://www.aslancimento.com.tr/tr/hakkimizda/aslan-cimento-hakkinda> (Erişim Tarihi: 14.06.2013).

<http://www.bolucimento.com.tr/tr/hakkimizda/bolu-cimento-hakkinda> (Erişim Tarihi: 14.06.2013).

<http://www.cimentas.com.tr/index.php/tr/aboutus> (Erişim Tarihi: 14.06.2013)

<http://www.hazarsam.com/doc/oku/251/projelerimiz/cimento-fabrikasii-yer-degisikligi-kampanyasi/>(Erişim Tarihi: 14.06.2013).

<http://www.kap.gov.tr/sirketler/islem-goren-sirketler/tum-sirketler/detay.aspx?sId=833>
(Erişim Tarihi : 20.06.2013).

<http://www.kurumsalsosyal.com/tr-TR/ana-sayfa/1.aspx> (Erişim Tarihi:17.01.2013).

<http://www.ovamadokunma.com/index.php/makaleler/okuyucu-makaleleri/105-cimento-fabrikalarnn-cevreye-muhtemel-etkileri-> (Erişim tarihi: 20.07.2013).

<http://www.sercomconsulting.com/grih.html> (Erişim Tarihi:17.01.2013).

http://www.sucsr.com/kss_sozlugu.aspx?character=K (Erişim Tarihi: 16.03.2013)

<http://www.tcma.org.tr/index.php?page=icerikgoster&menuID=54> (Erişim tarihi: 20.07.2013)

<http://www.tse.org.tr> (Erişim Tarihi: 26.04.2013)

<http://www.tse.org.tr/hizmetlerimiz/standart-hizmetleri/standart-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1> (Erişim Tarihi:17.01.2013)

http://www.tuyid.org/files/ebulten/Kurumsal_Yonetim_Ilkeleri_gorus_vs4.pdf (Erişim Tarihi: 02.07.2012).

<https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>http://www.sucsr.com/kss_sozlugu.aspx?character=F (Erişim Tarihi: 25.06.2013)

www.iso14000-iso14001-environmental-management.com (Erişim Tarihi: 20.04.2013).

www.kssblogcu.com (Erişim Tarihi: 25.06.2013).

www.sercomconsulting.com (Erişim Tarihi: 23.04.2013).

www.sustainability-index.com (Erişim Tarihi: 25.06.2013).

www.sustainability-index.com (Erişim Tarihi: 25.06.2013).

www.xing.com (Erişim Tarihi: 20.04.2013).

www.yale.edu/esi (Erişim tarihi: 25.04.2013).

www.iso14000-iso14001-environmental-management.com (Erişim Tarihi: 20.04.2013).